

Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/ader>

ISSN 2651 - 5067

ADALET AĞAOĞLU'NUN ÖYKÜLERİNDEKİ KARŞI ÖZNELERİN ÇÖZÜMLENMESİ¹

ANALYSIS OF THE COUNTERSUBJECTS IN ADALET AĞAOĞLU'S STORIES

Muhammet Ali BULUT*

*MEB, Doktora Öğrencisi Uşak Üniversitesi

Ali PULAT**

* Dr. Öğr. Üy. Uşak Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
ali.pulat@usak.edu.tr

Referans: Bulut, M.A., Pulat, A. (2022). "Adalet AĞaoğlu'nun Öykülerindeki Karşı Öznelerin Çözümlemesi". *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-28.

Gönderilme Tarihi: 08.04.2022

Kabul Tarihi : 30.06.2022

Özet: Yazınsal metinler, okuyucuyu sanal bir dünyanın içine hapseder. Bu sanal dünyanın kişileri, olayları, uzamları ve zamanı kurgusal; dili de mecaz, alegori, imge gibi söz oyunları ile donanmıştır. Okuyucu, bu sanal dünyada yalnızdır; onu buradan çıkışa götürecektir rehber, metin çözümleme yöntemleridir. Sözce ve sözcelem bağlamında ortaya konulmuş her metin, anlam üretmektedir. Her metnin "anlam"ı oluşturma ve sunma yöntemi aynı değildir. Bazı metinlerin "anlam" kurgusu açıktır, o metni okuyan kişi anlamı hemen çözümler ve metindeki mesajı algılar. Bazı metinlerin de anlam kurgusu örtüktür, anlamı çözümlenip mesajı ortaya

¹- Bu makale "Adalet AĞaoğlu'nun Öykülerinin A. J. Greimas Eyleyenler Modeline Göre İncelenmesi" tezinden türetilmiştir.

çıkarmak bir çaba gerektirir. Roman, öykü, masal gibi yazınsal metinler, ikinci grupta yer alan metinlerdir.

Yazınsal metin çözümlemelerinde tahlil, şerh gibi geleneksel yöntemler dışında göstergebilim, metin dilimsel çözümleme gibi yeni yöntemler kullanılmaktadır. Göstergebilimsel çözümleme yöntemi, Algirdas Julien Greimas tarafından 1970'li yıllarda Fransa'da dizgeselleştirilmiştir. Bu yöntem, ortaya çıktığı ülkenin sınırları aşarak tüm Dünyaya yayılmış ve ülkemizde de kullanılmaya başlanmıştır. Yazın alandaki göstergebilimsel çözümleme uygulamalarını incelediğimizde şöyle bir durumla karşılaştık. Roman, öykü, masal gibi anlatsal metinler, bu yöntemle çözümlenirken yöntemin gerektirdiği çözümleme aşamalarına uyularak çözümleme yapıldığı ancak metinle ilgili temel çıkarımların(iletinin) tamamen göstergebilimsel dörtgen üzerinden yapıldığını tespit ettik. Anlatsal metinlerde; karşı öznelerin (engelleyicilerin) önemli bir role sahip oldukları; metinlerdeki iletinin göstergebilimsel dörtgenle birlikte engelleyiciler üzerinden de verildiği savındayız. Alanyazında, engelleyiciler üzerinden bir çözümleme yapılmadığı; bu alana yeni bir bakış açısı katmak için engelleyiciler üzerinden bir çözümleme yapmak istedik. Sunulan makalenin amacı, anlatsal metinlerdeki mesaj veya mesajların karşı özneler (engelleyiciler) üzerinden verildiğini ortaya koymaktır. Bu hipotez için seçtiğimiz yazar Adalet Ağaoğlu'dur. Ağaoğlu'nun öykülerindeki engelleyicileri göstergebilimsel yöntemle çözümleneceğiz.

Ağaoğlu'nun öykülerinde karşı öznelerin hem özne ile nesne arasında bir set oluşturmak hem de yazarın eleştirilerini yansıtmak gibi iki görev üstlendikleri görülmüştür. Ağaoğlu'nun öykülerinde karşı öznelerin yazarın eleştirileriyle aynileştiği; Ağaoğlu'nun eleştirilerini, bu karşı özneler üzerinden aktardığı tespit edilmiştir. Anlatsal metinlerdeki engelleyicilerin çözümlendiğinde anlatsal metni oluşturanların eserlerine örtük olarak yüklediği eleştirilerin de çözümleneceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adalet Ağaoğlu, Öykü, Göstergebilim, Çözümleme

Abstract: Literary texts trap the reader in a virtual world. The persons, events, spaces and time of this virtual world are fictional; language is also equipped with word games such as metaphor, allegory and image. The reader is alone in this virtual world; are the guide text analysis methods that will take him out of here. Every text put forward in the context of utterance and utterance produces meaning. Not every text has the same method of constructing and presenting "meaning". The "meaning" fiction of some texts is clear, the person reading that text immediately decodes the meaning and perceives the message in the text. In some texts, the semantic construct is implicit, and it takes effort to analyze the meaning and reveal the message. Literary texts such as novels, stories and fairy tales are the texts in the second group.

Apart from traditional methods such as analysis and commentary, new methods such as semiotics and textual linguistic analysis are used in literary text analysis. The semiotic analysis method was systematized by Algirdas Julien Greimas in France in the 1970s. This method has spread all over the world by going beyond the borders of the country where it originated and has started to be used in our country as well. When we examined the semiotic analysis applications in the literature, we encountered the following situation. While analyzing narrative texts such as novels, stories and fairy tales with this method, we have determined that the analysis is done by following the analysis stages required by the method, but the basic inferences (message) about the text are made entirely on the semiotic quadrilateral. In narrative texts; that countersubjects (blockers) have an important role; We argue that the message in the texts is given through the blockers together with the semiotic quadrilateral. In the literature, there is no analysis on blockers; In order to add a new perspective to this field, we wanted to make an analysis on the blockers. The aim of the presented article is to reveal that the message or messages in the narrative texts are given through blockers (countersubjects). The author we chose for this hypothesis is Adalet Ağaoğlu. We will not analyze the blockers in Ağaoğlu's stories with the semiotic method.

In Ağaoğlu's stories, it has been seen that the opposing subjects undertake two tasks, both to create a set between the subject and the object and to reflect the criticisms of the author. In Ağaoğlu's stories, the counter-subjects become identical with the author's criticisms; It has been determined that Ağaoğlu conveyed his criticisms through these counter-subjects. It has been determined that when the inhibitors in the narrative texts are analyzed, the criticisms that the creators of the narrative text implicitly attribute to their works will also be resolved.

Keywords: Adalet Ağaoğlu, Story, Semiotics, Analysis

Giriş

Yazınsal metinler, okuyucuyu sanal bir dünyanın içine hapseder. Bu sanal dünyanın kişileri, olayları, uzamları ve zamanı kurgusal; dili de mecaz, alegori, imge gibi söz oyunları ile donanmıştır. Okuyucu, bu sanal dünyada yalnızdır; onu buradan çıkışa götürecek rehber, metin çözümleme yöntemleridir. Yazınsal metin çözümlemelerinde farklı yöntemler kullanılmaktadır ve her yöntemin kendine özgü çözümleme uygulamaları bulunmaktadır. Makalemizde, Adalet Ağaoğlu'nun bütün öykülerindeki karşı özneler (engelleyciler) gösterebilimsel çözümleme yönteminden yola çıkılarak çözümlenecektir.

Sözce ve sözcelem bağlamında ortaya konulmuş her metin, anlam üretmektedir. Her metnin "anlam"ı oluşturma ve sunma yöntemi aynı değildir. Bazı metinlerin "anlam" kurgusu açıktır, o metni okuyan kişi anlamı hemen çözümler ve metindeki mesaj/mesajları algılar. Bazı metinlerin de anlam kurgusu örtüktür, anlamı çözümleyip mesajı ortaya çıkarmak bir çaba gerektirir. Roman, öykü, masal gibi yazınsal metinler, ikinci grupta yer alırlar. Mehmet Rifat, yazınsal metinleri figüratif metinler olarak adlandırır. "Yazınsal metinler, soyut, mantıksal kavramlar aşamasında (metin üretme

sürecinin derin anlam yapısı) kalmayarak, insan düşüncesinin temelinde yatan programlara biçim veren, onları “süsleyen”, “giydiren” figürlerle donatan ürünlerin belki en üst aşamasıdır. Varlıkları, kavramları, dünyayı, kişiler arası ilişkileri, karakterleri, özne ve nesne arası ya da kişi ve dünya arası bağıntıları biçimlendiren, canlandıran, yaşatan, hareketlendiren yapıtlardır” (Rifat, 2002, s. 37). Yazınsal metinler; anlam ve mesaj açısından örtük bir yapıya sahip olsa da sonuç olarak bir okuyucu kitlesi için üretilmiştir. “R. Barthes’ın deyimi ile “sıfır derece”de hiçbir metin yoktur. Her yazar, okuyucuda az veya çok bir etki uyandırmak ister. Kimi yazarlar kesin okuyucusunu yönlendirir, kendi gerçekliklerini dikte eder, ideolojik bir mantık yapısı içinde yazar” (Uçan, 2016, s. 99). Yazınsal metni kurgulayanlar; öznellik içeren duygu, düşünce, yaşam felsefesi, ideoloji, din, milliyetçilik gibi hususların bazılarını veya hepsini eserlerine yükleyebilmektedir. Sanal dünyanın içine çekilen okuyucu da istemli veya istemsiz olarak yazarın öznelliklerine maruz kalmaktadır. Metin çözümleme yöntemleriyle donanmış okuyucu, yazınsal metin karşısında pasif bir okuyucudan olmaktan çıkarak aktif bir okuyucuya dönüşecek, sanal dünyanın anlam koridorlarında kaybolmayacaktır.

Yazınsal metin çözümlemelerinde tahlil, şerh gibi geleneksel yöntemler dışında göstergebilim, metin dilimsel çözümleme gibi yeni yöntemler kullanılmaktadır. Her çözümleme yöntemi eserleri farklı bir bakış açısıyla görmeyi sağlamaktadır. Göstergebilimsel çözümleme yöntemi, Algirdas Julien Greimas tarafından 1970’li yıllarda Fransa’da dizgeselleştirilmiştir. Bu yöntem, ortaya çıktığı ülkenin sınırları aşarak tüm Dünya’ya yayılmış ve ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemizde göstergebilim ve göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle ilgili çalışmalar kuram ve uygulama olmak üzere iki koldan ilerlemektedir. Bu alanla ilgili kaynaklardan bazıları şunlardır: Mehmet Rifat, XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 1-2. Mehmet Rifat, Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü. Mehmet Rifat, Göstergebilimin ABC’ si. Doğan Günay, 21. Yüzyılda Göstergebilim. Doğan Günay, Bir Yazınsal Göstergebilim Okuması Kuyucaklı Yusuf. Hilmi Uçan, Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim. Ayşe-Zeynel Kıran, Yazınsal Okuma Süreçleri. Murat Kalelioğlu, Yazınsal Göstergebilim Bir Kuram Bir Uygulama Anlam Üretim Süreçleri. Fatma Erkman Akerson, Göstergebilime Giriş. İlhami Sığırıcı, Göstergebilim Uygulamaları. Özen Yaylagül, Göstergebilim ve Dilbilim. Selma Elyıldırım Antik Çağdan Günümüze Göstergebilim Kuramları. Yine bu alanla ilgili yüksek lisans-doktora tez çalışmaları, makaleler, sempozyum ve Türkiye Göstergebilim Çevresi gibi oluşumlarla alana katkılar sunulmaktadır. Göstergebilim ve göstergebilimsel çözümleme yöntemi günümüzde giderek yaygınlaşan ve sürekli kendini yenileyen bir alandır.

Göstergebilimsel çözümleme yöntemi yüzeysel ve derin yapı olmak üzere iki aşamalı bir çözümlemeyi içerir. Göstergebilimciler, bu iki bölümün adlandırılması ve sıralanmasıyla ilgili farklı görüşler ortaya koymaktadır. Alan yazındaki göstergebilimsel çözümleme uygulamalarını incelediğimizde şöyle bir durumla karşılaştık. Roman, öykü, masal gibi anlatsal metinler, bu yöntemle çözümlenirken yöntemin gerektirdiği çözümleme aşamalarına uyularak çözümleme yapıldığı ancak metinle ilgili temel çıkarımların(iletinin) tamamen göstergebilimsel dörtgen üzerinden yapıldığını tespit ettik. Anlatsal metinlerde; karşı öznelerin önemli bir role sahip oldukları; metinlerdeki iletinin göstergebilimsel dörtgenle birlikte karşı özneler üzerinden de verildiği

savındayız. Alan yazında, karşı özneler üzerinden bir çözümleme yapılmadığı; bu alana yeni bir bakış açısı katmak için engelleyiciler üzerinden bir çözümleme yapmak istedik. Sunulan makalenin amacı, anlatsal metinlerdeki mesaj veya mesajların karşı özneler üzerinden verildiğini ortaya koymaktır. Bu hipotez için seçtiğimiz yazar Adalet Ağaoğlu'dur. Ağaoğlu'nu seçmemizin genel nedeni, roman ve öykülerinde yeni anlatım tekniklerini kullanarak son dönem Türk Edebiyatına damgası vurması, özel nedeni ise doktora tez konumu Adalet Ağaoğlu'nu seçip enstitüye bildirdiğim gün yazarın onun ölüm haberini okudum. Yazarın ölümünün ikinci yılı anısına bu çalışmayı hazırladık.

1. Adalet AĞAOĞLU

Cumhuriyet dönemi yazarlarından olan Adalet Ağaoğlu; roman, öykü, tiyatro, anı, deneme gibi pek çok yazın türünde eser vermiş üretken bir yazardır. Ağaoğlu, özellikle roman ve öykü türüyle öne çıkmış isimdir. Ağaoğlu, yazın hayatına Ulus gazetesinde tiyatro eleştirileriyle başlamış, bu eleştirel tavrını bütün eserlerinde de sürdürmüştür. Ağaoğlu, yazın hayatı boyunca tek bir üslupta kalmamış, eserlerinde farklı anlatım tekniklerini denemiştir. Gündüz'e (2018) göre Ağaoğlu, romanlarında klasik anlatım tekniklerini bırakarak bilinç akışı, iç monolog gibi yeni anlatım teknikleriyle kendine özgü bir üslup oluşturmuştur. Ağaoğlu'nu ayırtıran özellikler; konu seçimi, konuya yaklaşım tarzı ve her eserinde farklı anlatım tekniklerini kullanmasıdır. Ağaoğlu, aydın sorumluluğunda hareket ederek gerek bireyi gerekse de toplumu ilgilendiren konulara duyarsız kalmamış, roman ve öykülerinde bu konuları derinlemesine işlemiştir. Ağaoğlu; roman ve öykülerinde kapitalizm, modernizm, totaliter rejim gibi kurulu düzen hegemonyasını; kültürel, geleneksel ve toplumsal değişimleri; baskı, sömürü düzeni, anti demokratik yönetimlerle mücadele etmek yerine kendi dünyasına kapanan aydınları; cehalet, menfaatçilik, ideolojik körlük gibi bireysel ve toplumsal sorunlara birey üzerinden bakmış ve eleştirisini birey üzerinden yöneltmiştir. Ağaoğlu, roman ve öykülerinde; değişim, müesses nizam, baskı, sindirme, ötekileştirme ve totaliter rejimler altında ezilmiş insanı ve onun ruh halini bilinç akışı, iç monolog ve iç diyalog anlatım teknikleriyle ustaca ortaya koymuştur. Ayrıca roman ve öykülerinde geri dönüş anlatım tekniğine sıkça başvurmuş böylelikle her türlü değişim, kurulu düzen, zaman gibi olay ve olgular karşısında insanın durumunu geçmişle kıyaslayarak sunma yoluna gitmiştir. Ağaoğlu'nun roman ve öykülerinde Binbir Gece Masalları'nı anımsatan iç içe girmiş olay, zaman ve uzam kurgusu bulunmaktadır, bu kurgulanış yöntemiyle yaşamın karmaşıklığına ve giriftliğine gönderim yapılmaktadır. Ağaoğlu, bazı roman ve öykülerinde, öyküyü ve romanı yazma nedenini olay örgüsüne katarak anlatı gerçekliğini kırma yoluna gitmiştir. Ağaoğlu'nun roman ve öykülerinde bu kurgu yöntemini kullanması onun postmodern yaklaşımlar içinde olduğunu göstermektedir. Gündüz'e göre (2016) Ağaoğlu modern ve post modern eğilimli bir yazardır. Ağaoğlu'nun bu eğiliminden dolayı, onun öykülerini yeni bir çözümleme yöntemi olan göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle çözmek istedik.

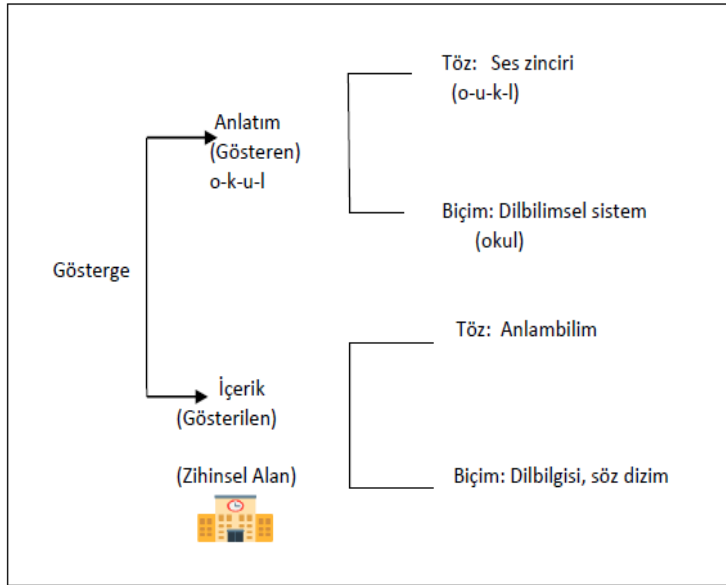
Göstergebilimsel çözümleme yöntemi, göstergebilimle yakın bir ilişki içindedir bundan dolayı öncelikle göstergebilim hakkında kısa bir anımsatma yapılması gerekmektedir.

2.1. Göstergebilim

Göstergebilim; gösterge ve bilim kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kelimedir. Gösterge kelimesi, "Bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, im, işaret"(TDK Sözlük)

olarak tanımlanır. Göstergebilim ise “1. İletişim amacıyla kullanılan her türlü gösterge dizgesinin yapısını, işleyişini inceleyen bilim, im bilimi, semiyoloji, semiyotik. 2. Göstergelerin dildeki kullanımları veya dille uygulanması”(TDK Sözlük). Türkçede, göstergebilim olarak adlandırılan bu bilim dalının kökeni Grekçe(Eski Yunancaya) dayanmaktadır. Elyıldırım’a (2020) göre göstergebilim, “semeion” (gösterge) ve “logia” (kuram olarak adlandırılan logos) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Günümüzde özellikle semiyotik(sémiotique) ve semiyoloji(sémiologie) kelimeleriyle adlandırılmaktadır. Gösterge kelimesi uzun dönem tıp literatüründe kullanılan bir terim olmuştur. İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure(1857-1913) gösterge kelimesinin kullanım anlamını genişletir ve dilbilime yeni bir bakış açısı kazandırır. Saussure’e göre, dil; göstergeler dizgesidir; her gösterge, gösteren(işitim imgesi) ve gösterilen(kavram) olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Göstergeler; harf, rakam, biçim, renk, görsel, jest, mimik, gibi farklı niteliktedir. Eziler Kıran-Kıran (2018) göstergeleri; görsel gösterge, belirti türü gösterge ve simge türü gösterge olarak üçe ayırmaktadır. Bu üç göstergeyi kısaca anımsatmak için, bir kişinin fotoğrafı görsel göstergeye; kara bulutlar belirti türü göstergeye; harfler ve rakamlar da simge türü gösterge örnek verilebilir. Saussure’ün gösterge çizelgesi, gösteren ve gösterilen olmak üzere iki boyuttan oluşurken Charles Sanders Peirce, bu çizelgeyi gösteren-gösterilen ve yorumlayan üzere üçlü yapıya dönüştürür. Louis Hjelmslev, gösterge çizelgesini daha da ayrıntılı hale getirir. Hjelmslev, Saussure’ün **gösteren** olarak tanımladığı işitim imgesini, **anlatım; gösterilen** olarak tanımladığı kavramı **içerik** olarak adlandırır. Anlatım; biçim ve töz; içerik de yine biçim ve töz olarak ikiye ayrılarak gösterge dörtlü bir yapıya dönüşür. Hjelmslev’in gösterge çizelgesini kısaca şöyle örneklendirebiliriz. “Okul” işitim imgesini okuduğumuzda-duyduğumuzda zihnimizde bir okul kavramı oluşur. Saussure “okul” işitim imgesini gösteren olarak adlandırırken Hjelmslev, anlatım olarak adlandırır. Okul işitim imgesini oluşturan u-l-o-k sesleri anlatımın tözünü oluştururken dilbilgisel sistemde bu seslerin -okul- şeklinde düzenlenişi(sıralanışı) anlatımın biçimini oluşturmaktadır. “Okul” işitim imgesini okuduğumuzda-duyduğumuzda zihnimizde oluşan “okul” kavramı, Saussure’e göre gösterilen; Hjelmslev’e göre ise içeriktir. Zihinde, hiçbir dilbilimsel biçimlendirmeye girmeden yalın halde bulunan “okul” kavramı içeriğin tözünü, zihnimizin bu kavramı bir dilbilimsel dizgeye göre okul olarak biçimlendirmesi içeriğin biçimini oluşturmaktadır. Hjelmslev’in gösterge dizgesi daha anlaşılır hale gelmesi için tablo-1’de görselleştirilmiştir.

Tablo-1: Hjelmslev'in Gösterge Dizgesi

Saussure'ün dilbilime getirdiği gösterge dizgesi; Peirce, Hjelmslev, Charles William Morris başta olmak diğer yazarların katkılarıyla zenginleştirilmiştir.

Gösterge dizgesinin ikili, üçlü, dördü yapıdan oluşması onun biçimsel yapıyla; görsel, simge ve belirti olmak üzere farklı gruplara ayrılması onun türüyle ilgili bir özelliktir. Gösteren ile gösterilenin birleşimi göstergeyi oluştururken bu birleşim aynı zamanda "anlam"ı ortaya çıkarmaktadır ki bu durum gösterenin asıl önemli yönünü oluşturur. Giriş bölümünde belirtildiği gibi sözce ile sözcüm bağlamında üretilmiş yazılı veya sözlü her metin bir anlam üretmektedir. Bu anlam da gösteren gösterilen ilişkiden doğmaktadır. Buradan Saussure'ün görüşüne döndüğümüzde, dil; bir göstergeler dizgesidir ve bu göstergeler de varlığın kendisi değil, varlığa gönderim yapan harf, rakam, renk, koku gibi gösterenlerdir. Roman, öykü, masal, şiir gibi yazınsal metinlerde yer alan ev, araba, ağaç, gökyüzü, güneş gibi her gösteren, varlığın kendisi olmayıp zihinde soyut halde bulunan kavramlara-içeriğin tözlerine gönderim yapan simgelerdir. Göstergeler, birbiri ile etkileşim içine girdikçe "anlama" yeni anlamlar eklenmekte ve böylece sınırları çizilemeyen bir anlam dünyası oluşmaktadır. Rifat'ın (2002) figüratif metinler olarak adlandırdığı yazınsal metinlerin; soyut, girift, mecazlarla dolu dili düşünüldüğünde gösterge ve anlam dünyasının daha genişlediği görülmektedir. Saussure'ün dilbilime getirdiği bu yeni bakış açısı sadece dilbilimi değil diğer bilim dallarına da etkilemiştir. Saussure, dilbilimcidir ve dilsel göstergelerle ilgilenmiştir. Saussure, dil dışı göstergelerin incelenmesi için yeni bir bilim dalının kurulmasını önermiş ve Rifat'ın (2014) belirttiği gibi bu bilim dalına semiologie adını vermiştir.

Gösterge kelimesi tıp literatüründe kullanılan bir kelime iken Saussure'le birlikte kullanım alanı genişler ve bir bilim dalının adı olur. Göstergebilim 20. yüzyılın

başlarında özerk bir bilim olmuştur. Göstergibilimin kuruluşuyla ilgili görüş bildiren kaynaklara bakıldığında Günay (2020), Kalelioğlu (2020), Elyıldırım (2020), Sığırıcı (2017), Rifat (2014) hepsinin ortak bir görüşte olduğu görülmektedir. Charles Sanders Peirce'ün (1839-1914) Amerika Birleşik Devletleri'nde, Ferdinand de Saussure'ün de (1857-1913) Avrupa'da eş zamanlı ancak birbirlerinden habersiz olarak göstergibilimle ilgili çalışma yaptıkları ve göstergibilimin kurucuları oldukları kabul edilmektedir. Saussure, dilbilimcidir, Peirce ise felsefe, mantık ve matematik alanlarında öne çıkan bir isimdir. Bu durum, onların göstergibilime bakış açılarını değiştirmiştir. "Saussure için göstergibilim, sosyal ruhbilime, dolayısıyla genel ruhbilime bağlıysa, Peirce'e göre göstergibilim mantığın diğer adıdır" (Sığırıcı, 2017, s. 30). Saussure, göstergeleri dilbilimci yönünden hareketle dil-toplum bağlamından; Peirce, göstergeleri bilimsel ve faydacılık yönünden irdelediği görülmektedir. Saussure ve Peirce, göstergibilime farklı açılardan baksalar da göstergibilimi bağımsız bir bilim dalı haline getirmişlerdir. Saussure ve Peirce'ten sonra Louis Hjelmslev, Roland Barthes, Gérard Genette, Tzvetan Todorov, Algirdas Julien Greimas pek çok yazar ve Amerikan Göstergibilim Okulu, Paris Göstergibilim Okulu gibi topluluklar göstergibilimi kısı sunmuşlardır. Günay'a (2020) göre göstergibilim, günümüzde iki koldan ilerlemektedir. Genel göstergibilim çatıyı oluştururken tasarım göstergibilimi, mimarlık göstergibilimi, kültür göstergibilimi, toplum göstergibilimi, hukuksal göstergibilim ve görsel göstergibilim gibi alt göstergibilim dallarıyla yoluna devam etmektedir.

Göstergibilim, 20. yüzyılda bağımsız bir bilim olmuştur ancak diğer bağımsız bilim dallarıyla karşılaştırıldığında farklılıkları olduğu görülmektedir. Göstergibilimi, diğer bilim dallarından ayırtıran ilk husus alan sınırıdır. Örneğin coğrafya bilimi ele alındığında bu bilim dalı fiziki ve beşeri coğrafya gibi alt dallara ayrılıp inceleme konusunun ve sınırlarının kati olarak çizildiği görülmektedir. Göstergibilim, göstergeleri inceleyen bir bilim dalı olmasından dolayı göstergenin var olduğu her bilim dalında kendine yer edindiği görülmektedir. Bir diğer husus göstergibilim, varlığını diğer bilim dallarıyla birlikte sürdürmek zorundadır çünkü göstergeler tüm bilim dallarında ve yaşamda vardır Göstergibilim, bu özelliğinden dolayı tüm bilimlerin üstdili konumundadır ve diğer bilimlerden ayrılmaktadır.

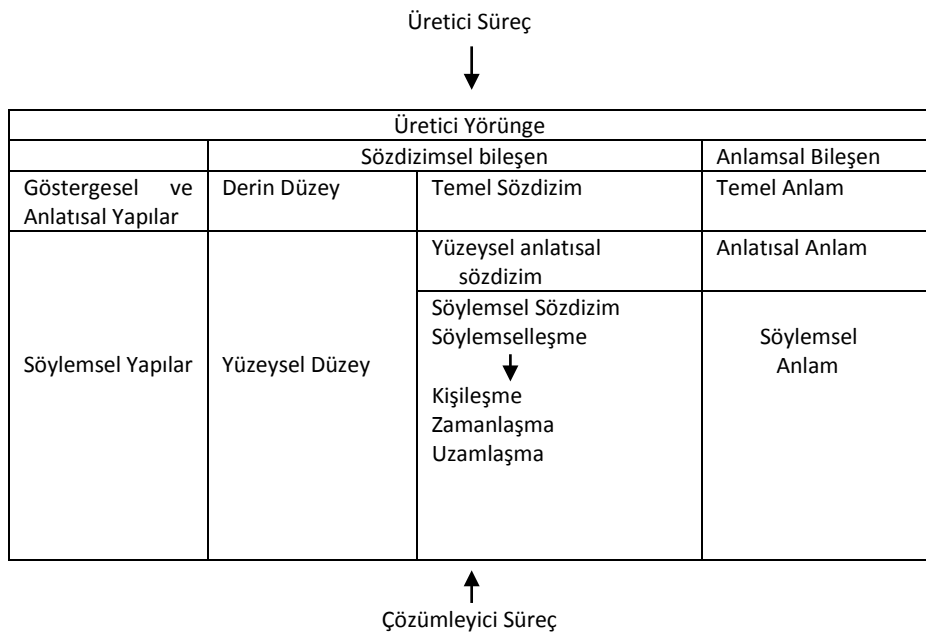
2.2. Kuramsal Çerçeve: Göstergibilimsel Çözümleme Yöntemi

Yazınsal metinler, farklı yöntemlerle çözümlenmektedir. Berna Moran (2014) yazınsal metin çözümleme yöntemlerini; dış dünyaya, sanatçıya, okura ve esere olmak üzere dörde ayırmıştır. Göstergibilimsel çözümleme yöntemi eser-metin merkezli bir çözümlemeyi önerir. Çözümlemesi yapılacak metin, göstergibilimsel yöntemin nesnesi konumuna getirilir ve bu nesneye yazarın hayatı, ideolojisi gibi metin dışı hususlar dâhil edilmeyip yalnızca metinden hareket edilerek çözümleme yapılır.

Göstergibilimsel çözümleme yöntemi, Greimas tarafından dizgiselleştirilmiştir. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi göstergibilimsel çözümleme yöntemi göstergibilimle ilintilidir. Türkçe, Almanca, Fransızca gibi dil ayrımı yapmaksızın bütün yazılı metinler, göstergelerden oluşmaktadır. Örneğin bir romanda binlerce gösterge bulunmaktadır ve anlam da bu göstergelerle ortaya çıkmaktadır. Gösterge, en yalın haliyle bir gösteren bir de gösterilenden oluşmaktadır. Greimas, bu gösterge dizgesinin

gösterilen yani anlam yönüyle ilgilenmiştir. “Greimas bir gösterge sisteminin anlamını ortaya çıkarmaktan çok anlamın eklenmiş biçimini, anlam üretim süreçlerini belirlemeye çalışmıştır” (Kerimoğlu, 2019, s. 133). Greimas’a göre bir metni çözümlene işleme başlamadan öncelikle o metnin oluşturulma süreci çözümlenmelidir. “A. J. Greimas, bir söylemim temelden yüze doğru gelen üç ana katmanda gerçekleştiğini, anlamın söylemin değişik öğelerinin eklenmesiyle, derin yapılardan başlayarak, yüze yapılarla birleşerek oluştuğu söyler” (Eziler Kıran-Kıran, 2011, s.181). Bir metnin üretilme ve çözümlenme sürecini Greimas ve Courtès (1982, s. 134) şöyle görselleştirmiştir.

Tablo-2: Anlamın Üretilme ve Çözümleme Süreci

Bu tablo, göstergebilimsel çözümlene yönteminin iskeletini oluşturmaktadır. Üretici süreç, metnin-anlamın üretim aşamalarını gösterir ve bu süreç yazarla metin arasındadır; çözümleyici süreç, metnin çözümlene aşamalarını gösterir ve bu süreç de metinle okuyucu arasında yer almaktadır.

Göstergebilimsel çözümlene yönteminde eyleyenler kadrosu, kiplikler, göstergebilimsel dörtgen gibi diğer çözümlene yöntemlerinde bulunmayan terimler yer almaktadır. Greimas, çözümlene yöntemini; göstergebilim, mantık, antropoloji, dilbilim gibi bilim dallarından ve Claude Lévi-Strauss, Vlidamir Propp, Roman Jakobson gibi yazarlardan esinlenerek oluşturmuştur. Göstergebilimsel çözümlene yönteminde öne çıkan terimlerden birisi eyleyenler kadrosudur. Greimas, eyleyenler kadrosunu oluştururken Propp’tan yararlanmıştır. Propp; onlarca Rus halk masalını çözümler, bu masallarda yüzlerce farklı kişi ve olay örgüsü bulunmasına rağmen her masalda değişmeyen özelliklerin bulunduğunu tespit eder. Her masalda; uzaklaşma, yasaklama,

yasağı çiğneme, soruşturma, bilgi toplama, aldatma, suça katılma, kötülük, aracılık, karşı eylemin başlangıcı, gidiş, başışçının ilk işlevi, kahramanın tepkisi, büyüdü nesnenin alınması gibi 31 değişmeyen özellik belirler ve bunları işlev olarak adlandırır. “V. Propp, incelemesinin ikinci aşamasında söz konusu işlevlerin yedi kişinin(anlatı kişisi) eylem alanı içinde yer aldığını da belirtir. Saldırmanın(kötü kişinin) eylem alanı; başışçının (sağlayıcının) eylem alanı; yardımcının eylem alanı; prensesin(aranan kişinin) ve babasının eylem alanı; gönderenin (görevlendirenin) eylem alanı, kahramanın eylem alanı; düzmece kahramanın eylem alanıdır” (Rifat, 2014, s. 39-40). Propp, 31 işlev ile 7 kişiyi bütünleştirir ve böylece masalların iç işleyiş sistemini çözümlenmiş olur. Greimas, Propp’un bu çözümlenme yönteminden öykünerek kendi çözümlenme sistemini oluşturur. Greimas, Propp’un saldırgan, başışçı, yardımcı, aranan kişi, gönderen, kahraman ve düzmece kahraman olarak adlandırdığı kişileri; gönderici, özne, alıcı, nesne, engelleyici(karşı özne) ve yardım edici olarak düzenler. Greimas, bu altı kişilik grupta yer unsurlara eyleyen adını verir. “Eyleyen, diğer etkenlerden bağımsız olarak bir eylem yapan veya eyleme maruz kalan kişidir” (Greimas-Courtès, 1982, s. 5). Eyleyen yalnızca insan değildir; para, sevgi, insanlık, nefret, hayvan gibi bütün nesnelere eyleyen olabilir. Bir kişi veya nesne birden fazla eyleyenin görevini üstlenebilir. Greimas; gönderici, özne, alıcı, nesne, karşı özne (engelleyici) ve yardım ediciden oluşan bu gruba eyleyenler modeli adını vermiştir. Bu grupta yer alan eyleyenler ve görevleri şunlardır:

1) Gönderici

Roman, öykü, masal gibi anlatısal metinlerde gücü elinde bulunduran ve anlatıyı başlatan eyleyendir. Gönderici; anlatısal metinlerde özneye yerine getirmesi gereken görevler yükler. Özneye kendisine verilen görevleri yerine getirirse ödüllendirilir, bu görevleri yerine getiremezse cezalandırılır. Bu ödül ve cezalar, gönderici tarafından verilmektedir.

2) Özneye

Anlatısal metinlerde göndericinin yüklediği görevi yerine getirmeye çalışan eyleyendir. Klasik çözümlenme yöntemlerinde bu eyleyene başkahraman denilmektedir. Anlatısal metinlerdeki temel olay örgüsü özneye eyleyeni üzerinden yürütülür, öznenin yaşadığı dönüşümlere göre anlatı ilerler. Özneye, göndericinin kendisine yüklediği görevi yerine getirmek zorundadır. Özneye kendisine verilen görevi yerine getirdiğinde ödüllendirilir, eğer yerine getiremezse ayrılık, mutsuzluk, iflas, ölüm gibi cezalara çarptırılır. Örneğin Ferhat ile Şirin anlatısında Ferhat kendisine verilen görevi yerine getirememiş dolayısıyla ölümle cezalandırılmıştır. Köroğlu anlatısında Ruşen Ali kendisine verilen görevi yerine getirip Bolu Bey’ini alt eder ve hem babasının intikamını alır hem de halkı kötü bir yöneticiden kurtarır. Özneye; anlatısal metni oluşturan yazar tarafından iyi kurgulanmış, anlatının konusuyla bütünleştirilmiş, etkili bir eyleyendir.

3) Nesneye

Anlatısal metinlerde, göndericinin özneye yüklediği görev nesneye eyleyenini oluşturur. Klasik çözümlenme yöntemlerinde başkahramanın ulaşmak istediği hedefe karşılık gelir. Özneye, anlatı boyunca bu nesneye ulaşmaya çalışır. Örneğin, Köroğlu anlatısındaki nesneye Ruşen Ali’nin Bolu Bey’ini alt etmesi; Leyla ile Mecnun anlatısındaki nesneye

Leyla'ya ulaşmak; Mai ve Siyah romanındaki nesne, Ahmet Cemil'in hayallerine kavuşmasıdır; Pempe İncili Kaftan öyküsündeki nesne, devletin itibarının korunmasıdır. Yazınsal metinlerde; insan, sevgili, güç, iktidar, mutluluk, intikam, krallık gibi her türlü soyut somut kavram nesne olabilir. Anlatıdaki nesne, anlatının konusuyla bağlantılıdır. Nesne; anlatısal metni oluşturan yazarın düşüncesi, ideali, eleştirisiyle, felsefesiyle ilintili bir eyleyendir.

4) Alıcı

Anlatısal metinlerde gönderici, özneye görevler yükler, özne kendisine verilen görevi yerine getirdiğinde bu durumdan faydalanan eyleyen alıcıdır. Alıcı eyleyeni tek bir kişi olabileceği gibi grup, toplum, ülke, insanlık gibi birden fazla kişi olabilmektedir. Anlatısal metinlerde alıcı ile özne aynı kişi olabilir.

5) Yardım Edici

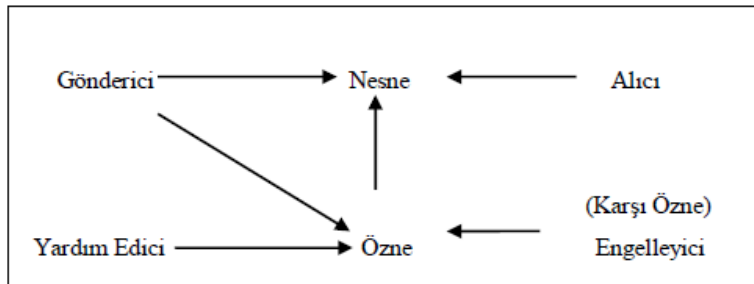
Anlatısal metinlerde, öznenin nesneye ulaşmasına yardım eden eyleyendir. Klasik çözümlene yöntemlerinde bu eyleyene yardımcı kahraman denilmektedir. Bir anlatıda birden fazla sayıda yardım edici eyleyen bulunmaktadır. Yardım edici eyleyen sadece kişilerden oluşmaz, insan dışındaki varlıklar, kavramlar ve nesnelere de bu görevi üstlenebilir.

6) Karşı özne (engelleyici)

Anlatısal metinlerde, öznenin nesneye ulaşmasını engelleyemeye çalışan eyleyendir. Engelleyici eyleyenine karşı özne de denilmektedir. Bir anlatıda birden fazla sayıda engelleyici bulunabilir. Engelleyici eyleyeni de sadece kişilerden oluşmaz, insan dışındaki varlıklar, kavramlar ve nesnelere de bu görevi üstlenebilir. Engelleyici eyleyeni örtük olarak yazarın eleştirisini de içermektedir. Yazınsal metindeki engelleyiciler çözümlenirken aynı zamanda yazarın insan, toplum, sistem gibi çeşitli alanlara yönelttiği eleştiri de çözümlenmiş olur.

Greimas'ın eyleyenler modelinde yer alan altı eyleyen anlatılardaki görevlerine göre tablo-3'te görselleştirilmiştir.

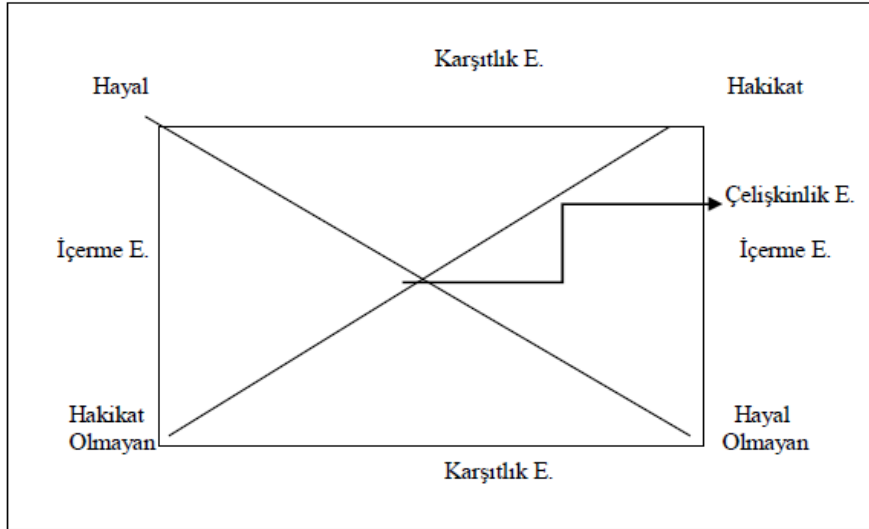
Tablo-3: Eyleyenler Kadrosu

Göstergebilimsel çözümlene yönteminde öne çıkan bir diğer terim göstergebilimsel dörtgendir. Göstergebilimsel dörtgenle yazınsal metinlerdeki yaşam/ölüm, zenginlik/fakirlik, iyi/kötü gibi temel karşıtlıklar ortaya konulur. Yazınsal metinlerdeki temel karşıtlık genellikle yazarın okuyucusuna göndermek istediği iletiyi barındırır, bu ileti soyut biçimde okuyucuya sunulur. Örneğin Ömer Seyfettin'in Kaşığı öyküsü

gerçek/yalan; Peyami Safa'nın Emine Teyze öyküsü el emeği/çalışmadan kazanma; Halit Ziya Uşaklıgil'in Mai ve Siyah romanı hayal/hakikat karşıtlığı üzerine kurulmuştur. Göstergebilimsel dörtgen, en az iki terim arasındaki karşıtlıktan yola çıkılarak oluşturulur. Greimas, bu dörtgeni Claude Lèvi Strauss'tan öykünerek oluşturmuştur. Strauss, antropologdur ve yapısal antropolojinin kurucusudur. Strauss, kültürü oluşturan yapı taşlarının aralarındaki ilişkileri "benzerlik ya da farklılık" prensibi dâhilinde "çift kutuplar" (binary pairs/binary oppositions) kavramıyla ifade eder. Greimas, Strauss'un "benzerlik ya da farklılık" prensibinden yola çıkarak göstergebilimsel dörtgeni oluşturmuştur. Göstergebilimsel dörtgenin oluşumunu hayal ve hakikat kelimesiyle örneklendirebiliriz: hayal↔hakikat göstergeleri karşıtlık ekseninde yer alırlar; hayal↔hayal olmayan, hakikat↔hakikat olmayan göstergeleri çelişkinlik eksenleri üzerinde yer alırlar; hayal↔hakikat olmayan, hakikat↔hayal olmayan göstergeleri de içerme ekseninde yer alır. Bu eksenler göstergebilimsel dörtgeni oluşturmaktadır.

Tablo-4: Göstergebilimsel Dörtgen

Greimas, bu çözümleme yöntemini aşama aşama geliştirmiştir. Rifat'a göre (20149 Greimas, Sèmantique structurale(Yapısal Anlambilim, 1966); Du Sens 1-2(Anlam Üstüne, 1970, 1983); Essais de Sèmiotique(Şiir Göstergebilimi Denemleri, 1972) ve Maupassant. La Sèmiotique du texte. Exercices pratiques (Maupassant. Metin Göstergebilimi. Uygulama Araştırmaları). Greimas, Maupassant'ın öyküsünü çözümleyerek bu yöntemi ilk kez anlatsal bir metne uygulamış olur. Bu aşamadan sonra göstergebilimsel çözümleme yöntemi gerek Greimas gerekse de diğer göstergebilimcilerin katkılarıyla gelişmeye devam eder.

2.3. Göstergebilimsel Çözümleme Yönteminin Uygulanışı

Göstergebilimsel yöntemle metin çözümlemek için Greimas ve Courtès'in (1982) oluşturduğu çizelgenin (tablo-2) aşağıdan yukarıya, çözümleyici süreçten üretici

sürece doğru ilerleyen aşamaları takip edilmelidir. Çözümleme, yüzeysel düzeyden başlanılarak derin düzeye doğru yapılmalıdır. Ülkemizde yapılan göstergebilimsel çözümleme uygulamalarına bakıldığında bu ana iskeletin korunduğu ancak yüzeysel düzeydeki çözümleme sıralaması ve bu düzeyin adlandırılmasıyla ilgili farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Rifat'ın (2018 a) çözümleme sıralaması; yüzeysel dil düzeyi, söylem düzeyi, anlatı düzeyi ve derin anlam düzey biçimindedir. Kalelioğlu'nun (2020) çözümleme sıralaması; söylemsel sözdizim, anlamsal sözdizim ve izleksel sözdizim biçimindedir. Günay'ın (2007) çözümleme sıralaması; betisel düzey, anlatısal düzey ve izleksel düzey biçimindedir Uçan'ın (2016) çözümleme sıralaması; anlatı düzeyi, söylem düzeyi ve mantıksal-anlamsal düzey biçimindedir. Göstergebilimsel çözümlemede yüzeysel ve derin düzey olmak üzere iki ana bölüm bulunmaktadır. Yüzeysel düzey de; anlatısal yapılar ve söylemsel yapılar olmak üzere iki alt bölüme ayrılmaktadır. Kesitleme, eyleyenler kadrosu, anlatı izlencesinin evreleri ve kiplikler yüzeysel yapının; kişileşme, zaman ve uzam da söylemsel yapının da alt bileşenlerini oluşturmaktadır. Derin düzeyde, mantıksal-anlamsal yapı ve göstergebilimsel dörtgen olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Uygulayıcılar, göstergebilimsel çözümleme aşamalarını farklı adlandırsalar da çözümlemelerde aşağıdaki sıralamalardan birinin takip edildiği görülmektedir.

Tablo-5: Çözümleme Sıralaması

Çözümleme Sıralaması 1	Çözümleme Sıralaması 2
A)Yüzeysel Düzey	A)Yüzeysel Düzey
1) Söylemsel Yapı	1) Anlatısal Yapı
a) Kişileşme	a) Kesitleme
b) Zamanlaşma	b)Eyleyenler Kadrosu
c) Uzamlaşma	c) Anlatı İzlencesi Evreleri
2) Anlatısal Yapı	ç) Kiplikler
a) Kesitleme	2) Söylemsel Yapı
b)Eyleyenler Kadrosu	a) Kişileşme
c) Anlatı İzlencesi Evreleri	b) Zamanlaşma
ç) Kiplikler	c) Uzamlaşma
B) Derin Düzey	B) Derin Düzey
a) Mantıksal-Anlamsal Yapı	a) Mantıksal-Anlamsal Yapı
b) Göstergebilimsel Dörtgen	b) Göstergebilimsel Dörtgen

Roman, öykü, masal, şiir gibi yazınsal metinler göstergebilimsel yöntemle iki ana başlık altında çözümlenir.

A)Yüzeysel Düzey

1) Anlatısal Yapı

Anlatısal yapı bölümünde yapılacak ilk çözümleme, bütün bir yapı halinde olan metni(roman, masal, şiir, öykü) küçük anlam birimlerine ayırmaktır. Bu işleme kesitleme denir. Bir metin onlarca küçük birimlere ayrılabilir. Kesitleme işlemi;

uzamsal-zamansal ayrılıklara, kişi ayrılıklarına, matbu ayrımlara ve metindeki dönüşümlere göre yapılabilir.

Anlatısal yapı bölümünde yapılacak diğer çözümlene metnin eyleyenlerini belirleyip eyleyenler kadrosunu ortaya çıkarmaktır. Bir metinde; gönderici, özne, alıcı, nesne, yardım edici ve engelleyici(karşı özne) olmak üzere altı eyleyen bulunmaktadır. Ancak her metinde altı eyleyenin de bulunma zorunluluğu yoktur.

Anlatısal yapı bölümünde yapılacak son çözümlene metnin anlatı izlencesini ve kipliklerini ortaya çıkarmaktır. Anlatı izlencesi; eyletim, edinç, edim ve yaptırım olmak üzere dört evreden oluşur ve her evrede yaptırmak, yapabilmek, bilmek, gücü yetmek ve yapmak gibi kiplikler bulunmaktadır. **Eyletim Evresi:** Yazınsal metnin, anlatının başladığı evredir. Bu evrede, gönderici ile özne eyleyeni arasında varsayımsal bir sözleşme yapılır. Özne, anlatı süresince bu sözleşmeyi yerine getirmek için mücadele eder. Özne bu evrede, “yaptırmak” kipliği içerisinde yer almaktadır. **Edinç Evresi:** Edinç evresi, özneye donanımların yüklendiği evredir. Edinç evresinde özneye, göndericiyle yaptığı sözleşmeyi gerçekleştirebilmesi için uygun donanımlar verilir. Özne bu evrede “yapabilmek” ve “gücü yetmek” kiplikleri içinde yer almaktadır. **Edim Evresi:** Öznenin nesneye ulaşmak için kazanım veya kazanımlar elde ettiği evredir. Özne bu evrede “yapmak” kipliği içinde yer almaktadır. **Yaptırım Evresi:** Anlatının son evresidir. Özne, göndericiyle yaptığı sözleşmeyi yerine getirmişse ödüllendirildiği; yerine getirememişse cezalandırıldığı evredir.

2) Söylemsel Yapı

Söylemsel yapı bölümünde yapılacak ilk işlem yazınsal metindeki yer alan kişilerin çözümlenmesidir. Burada, eyleyen ve kişi ayrımına dikkat edilmelidir. Eyleyenler, anlatısal yapıda yer alır, görevleriyle öne çıkarlar ve insan dışındaki varlıklar da eyleyen olabilir. Kişiler; söylemsel yapıda yer alır, izleksel rollerle donatılmışlardır. Bu bölümde, yazınsal metinde yer alan kişilerin izleksel rolleri çözümlenir. Söylemsel yapı çözümlenmesinde yapılacak son işlem yazınsal metindeki uzam ve zamanın çözümlenmesidir.

B) Derin Düzey

1) Mantıksal-Anlamsal Yapı Çözümlemesi

Bu bölüm soyut bir çözümlenmeyi içermektedir. Bu bölümde anlatısal ve söylemsel yapı ortaya çıkan somut verilerden hareket edilerek çözümlene yapılır.

2) Göstergibilimsel Dörtgen

Göstergibilimsel dörtgen sanal bir çizgedir. Çözümlemesi yapılan anlatısal metindeki temel karşıtlık iki kavram üzerinden ortaya konulduğu çözümlenmedir.

Yüzeysel düzey çözümlenmeleri ile derin yapı çözümlenmeleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Yüzeysel düzey, somut bir çözümlene içerirken iken derin yapı soyut bir çözümlenmeyi içerir. Yüzeysel düzey çözümlenmeleri, yazınsal metinde var olan kişi, eyleyen, olay, zaman, uzam gibi somut unsurlarla yapılmaktadır. Derin düzey çözümlenmeleri ise yüzeysel düzeydeki somut verilerden hareket edilerek yapılan soyut bir çözümlenmedir. Yüzeysel düzeyde nesnellik, derin düzeyde yorum öne çıkmaktadır.

2.4. Yazınsal Metinler Niçin Çözümlemelidir?

Yazınsal metin çözümlemelerinde, okuyucular farklı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu metinlerin çözümlemesinde karşılaşılan ilk zorluk dildir. Yazınsal metinlerde kullanılan dil; gerek estetik, gerek retorik gerekse de yazınsal metnin türünden dolayı söz oyunları, mecazlar, dilsel sapmalar içerir ve dolayısıyla günlük konuşma dilinden uzaklaşır. Okuyucu, öncelikle bu dil engelini aşıp anlama yönelecek ve sonra yazarın iletisini-mesajını çözümleyecektir. Tam bu noktada okuyucunun karşısına dille ilgili bir başka engel çıkmaktadır. Saussure'e göre dil; bir göstergeler dizgesidir ve gösterge varlığın kendisi değil, onun yerini tutan bir simgedir. Anlam da bu gösteren ve gösterilen ilişkisinden doğmaktadır. Göstergeler de birbiriyle etkileşim içine girdikçe anlam dünyası daha da genişlemektedir. Bundan dolayı dil; yazınsal metin çözümlemelerinde okuyucu için hem biçimsel hem de anlamsal açıdan engel oluşturmaktadır.

Yazınsal metin çözümlemelerinde karşılaşılan bir diğer zorluk uzam ve zamandır. Sözlü, yazılı her türlü metin sözce ve sözcelem bağlamında üretilmektedir. Sözcelem, Uçan'a göre (2016 a) dilbilimsel bir alış verıştır. Bir seslenicinin, bir göndericinin belli bir niyetle, belli bir yerde, belli bir zamanda birisi için bir sözce üretmesidir. Günay, (2018) sözcelem ve sözce ilişkisini Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf romanıyla şöyle örneklemiştir.

Ben şimdi, burada diyorum ki/Kuyucaklı Yusuf romanını yazıyorum.

Sözcelem durumu

Sözce

Sözcelem durumu

Sözcelem öznesi: Ben(Sabahattin Ali)

Sözcelem yeri: Burası (Konya)

Sözcelem zamanı: Şimdi (1935'ten başlayarak)

Sözcelemenin alıcısı: Sen (Bu anlatıyı okuyan okuyucu)

Yazınsal metinlerde, gönderici ile alıcı aynı uzam ve zaman içinde yer almamaktadır. Gönderici, sözcesini oluşturup alıcısına göndermiştir, alıcı da bu sözceyi çözümleyip iletiye ulaşacaktır. Alıcı, bu aşamada yalnızdır, gönderici iletişim kurma, yani yardım alma imkânına sahip değildir. Giriş bölümünde belirtildiği gibi okuyucu sanal bir dünya ile karşı karşıyadır, onu çıkışa götürecek rehber metin çözümleme yöntemleridir.

3.Yöntem

Adalet Ağaoğlu'nun öykülerindeki karşı öznelerin (engelleyicilerin) çözümlemesinde kullanacağımız yöntem göstergebilimsel çözümleme yöntemidir. Çözümlememizde, göstergebilimsel çözüm yönteminin bütün aşamaları kullanılmayacaktır. Çözümlememiz, anlatsal yapının bir alt bölümü olan eyleyenler kadrosundaki engelleyiciler üzerinden yapılacaktır.

4. Bulgular

Adalet Ağaoğlu; 23 Ekim 1929'da Ankara'da doğmuş ve 14 Temmuz 2020' İstanbul'da ölmüştür. Ağaoğlu'nun eserleri incelendiğinde dört öykü kitabı olduğu tespit edilmiştir. İlk öykü kitabı olan Yüksek Gerilim 1974, ikinci öykü kitabı olan Sessizliğin İlk Sesi 1978, üçüncü öykü olan Hadi Gidelim 1982 ve dördüncü öykü kitabı olan Hayatı Savunma Biçimleri 1997 yılında yayımlanmıştır. Ağaoğlu'nun bu öykü kitaplarında toplam 38 öyküye yer verildiği görülmüştür. Makalemizde 38 öyküde yer alan engelleyiciler çözümlenecektir.

4. Adalet Ağaoğlu'nun Öykülerindeki Karşı Öznelerin (engelleyicilerin) Çözülmesi

Adalet Ağaoğlu'nun öykülerindeki karşı özneleri çözümlenmek için öncelikle onun dört öykü kitabında yer alan öyküler göstergebilimsel yönteminin bütün aşamaları uygulanarak çözümlenmiştir. Ardından bütün öykülerin eyleyenlerin kadroları üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır. Öykülerin eyleyenler kadrosu çözümlendikten sonra da ayrıntılı olarak engelleyiciler irdelenmiştir. Bütün öykülerdeki engelleyiciler mukayeseli olarak çözümlenip gruplaştırılmıştır.

Sessizliğin İlk Sesi kitabında yer alan Hüzzam Mavisî öyküsü ve Hayatı Savunma Biçimleri kitabında yer alan Asri Zamanlar Kilimi öyküsü, göstergebilimsel çözümlenme yöntemiyle çözümlenememiştir. Uçan'a göre (2016) roman, öykü, masal gibi yazınsal metinlerin göstergebilimsel çözümlenme yöntemiyle çözümlenebilmesi için bir anlatıda gönderici, özne, nesne, engelleyici, yardımcı edici ve alıcı eyleyenlerinden en az ikisinin bulunması zorunludur. Bu bağlamda Hüzzam Mavisî öyküsü; Adalet Ağaoğlu'nun kardeşi Güner SÜMER'in öyküleştiren biyografisidir. Güner SÜMER, kanser nedeniyle 41 yaşında vefat etmiştir. Öyküde, Güner SÜMER'in yaşamından kesitler sunulmaktadır. Hüzzam Mavisî öyküsünde; gönderici bulunmakta ancak özne, nesne, engelleyici, yardımcı edici, alıcı eyleyenleri bulunmadığından öykü çözümlenememiştir. Çözülmesi yapılmayan diğer öykü ise Asri Zamanlar Kilimi'dir. Bu öyküde geleneksel Türk kilimi tanıtılmaktadır. Öykü, iki bölümden oluşmaktadır. Öykünün ilk bölümünde kilim ve kirkitin tanımı yapılır. Kilim ve kirkit kelimeleri "Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi"nden montaj tekniğiyle alınıp aynen aktarılmıştır. Öykünün ikinci bölümünde geleneksel Türk kilimlerinde yer alan motiflerin yazarda uyandırdığı hisler aktarılmaktadır. Asri Zamanlar Kilimi öyküsünün matbu diziliş yöntemi görsel olarak geleneksel bir Türk kilimine benzemektedir. Öyküde; gönderici bulunmakta ancak özne, nesne, engelleyici, yardımcı edici ve alıcı eyleyenleri bulunmamaktadır, bundan dolayı öykü çözümlenememiştir.

Adalet Ağaoğlu; öykülerinde insan, toplum, sistem, değişim, sömürü düzeni, modernizm ve despotizm konularını işlemiştir. Ağaoğlu'nun bu konulara yaklaşım tarzı eleştirel yöndedir. Ağaoğlu; kurulu düzen, modernizm, kapitalizm ve değişimin kıskacında yaşayan insanı, öykülerinde en yalın halde ortaya koymuş, eleştirisini bu insanlar üzerinden bazen açıkça bazen de ironik bir anlatımla ortaya koymuştur. Ağaoğlu'nun öykülerinde karşı öznelerin iki görev yürüttüğü görülmektedir. Karşı özneler; hem özne ile nesne arasında bir set oluştururken hem de Ağaoğlu'nun eleştirilerini de içerdikleri görülmektedir. Dolayısıyla karşı özneler çözümlendiğinde öykülere örtük olarak yüklenen eleştirilerin de çözümlenmiş olduğu görülmektedir.

Adalet Ağaoğlu'nun öykülerinde genellikle iki karşı özne bulunmaktadır. Bununla birlikte Ağaoğlu'nun 13 öyküsünde yalnızca bir karşı özne bulunurken, bir öyküsünde (H adlı öyküde) yedi karşı özne bulunmaktadır. Ağaoğlu'nun 36 öyküsünde yer alan 86 karşı özne; insan(gerçek kişiler), sistem, maddi imkânsızlık, tabiat, tabiat olayları, kişilik yapısı(mizaç), dramatik nedenler, toplumsal yapı ve değişim olmak üzere 8 grupta toplanmıştır.

1) İnsan (Gerçek Kişiler)

Ağaoğlu'nun öykülerinde sayısal olarak en fazla kullanılan karşı özne türü insan yani gerçek kişilerdir. Ağaoğlu'nun öykülerinde toplam 47 karşı öznenin Arif Bey, Gelin, Kadın, Osman, Şükriye Hanım, Baba gibi gerçek kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu karşı öznelerin izleksel rolleri çözümlendiğinde, karşı öznelerin çoğunlukla bireysel o hareket etmediği; müesses sistem, kapitalizm, totaliter rejim, değişim, toplumsal çöküntü gibi nedenlerin etkisiyle hareket ettikleri görülmektedir. Örneğin, "Bi Sevmekten... Bi Ölümden..." öyküsündeki karşı özneler Arif Bey, maddi imkânsızlık ve iş kazasıdır. Arif Bey, çok zengin bir iş insanıdır. Arif Bey, Kadir, Sefer ve Hasan kardeştir ve Arif Bey; bu ailenin en büyüğüdür. Bu dört kardeş; Sefer 3, Hasan 5, Kadir 15 ve Arif Bey de 20-25 yaşlarında iken anne babalarını kaybeder. Arif Bey, büyük olmasına rağmen Sefer ve Hasan'ı çocuk yaşta denecek Kadir'e bırakıp onları terk eder ve onları kaderleriyle baş başa bırakır. Arif Bey, 5-10 yıl gibi bir sürede çok zengin olur ve bu süreçte hiçbir kardeşine yardım etmez hatta onlarla irtibat bile kurmaz. Kadir, Sefer ve Hasan kardeşler için hayatın acımasız ve zor günleri başlar. Bu süreçte hiçbir kişi, kurum, dernek onlara yardım etmez. Kardeşler; yokluk, kimsesizlik, çaresizlik, imkânsızlık deryasına düşer ve vahşi kapitalizmin kucağına itilir. Kadir, ailenin büyüğü olarak sorumluluğu üzerine alır, hem kendine hem kardeşlerine bakar. Kadir, bir elektrik şantiyesinde iş bulur ve çalışmaya başlar. Hasan da 17 yaşına gelir ve abisine maddi destek vermek ister. Hasan, abisinin yanında kaçak işçi olarak çalışmaya olarak çalışmaya başlar. Hasan, şantiyede çalışırken bir iş kazası meydana gelir ve Hasan'ın bedeni binlerce volt elektrik akımına kapılır. Hasan, yanarak feci bir şekilde can verir. Kardeşleriyle irtibatını kesmiş Arif Bey, bu süreçte kardeşlerinin evine gelir ve cenaze işleriyle ilgilenir. Herkes, onun bir ağabey sorumluluğunda hareket ettiğini düşünür ama işin aslı tamamen farklıdır. Arif Bey, bu olayla ilgili gazetelerde taziyeye ve teşekkür ilanı yayınlatır: "Başta Kansa Şirketi olmak üzere cenazeye katılanlara çiçek gönderenlere teşekkür ederim, diyor. İmza da: Amcası Arif Çiçek"(Ağaoğlu, 2015, s. 105). Arif Bey'in asıl niyeti kardeşinin felaketinden para kazanmaktır. "Sefer bitirmemişti. "Köpek tabii," "Sanki Kansa'dan iş almak istediğini duymadım. Caminin önünde konuştular. Arkadaşım da söyledi zaten. "Ne herifmiş bu senin amcan" dedi..."(Ağaoğlu, 2015, s. 105).² Arif Bey, Kansa şirketiyle iş ortaklığı peşindedir. Kardeşinin ölümü ise sadece bir bahanedir, önemli olan para kazanmaktır. Arif Bey izleksel olarak kapitalist düşüncenin, sömürü sisteminin, ahlaki çöküntünün somutlaşmış, vücut bulmuş bir insan tipini temsil etmektedir yapmaktadır. Özellikle de vahşi kapitalizmin, para hırsına kapılmış bir insanın "insani" değerlerden ne derecede

²- Adalet Ağaoğlu'nun öykülerinden yapılan alıntılarda orijinal metne sadık kalınmıştır. Yapılan alıntılarda metnin imla ve noktalmasına dokunulmamış, metinden aynen aktarılmıştır.

uzaklaşabileceğini göstermektedir. Ağaoğlu'nun diğer öykülerinde de Arif Bey tipine benzer karşı özneler bulunmaktadır. Örneğin, Bileyici öyküsündeki karşı öznelerden biri de Müteahhit Hamit'tir. Müteahhit Hamit, babasından kalan eski evi kat karşılığı müteahhide vermiş ve birden zengin olmuştur. Bu zenginlik, onun para hırsını daha da alevlendirmiş, insanlara bakış açısını değiştirmiştir. Müteahhit Hamit'in bileyicilik yaparak geçinmeye çalışan Ramazan için kullandığı ifadeler çok dikkat çekicidir: "Bileyicilik yapmaya utanmıyor musun? Her yer iş dolu. Adam bulunmuyor çalıştırmaya. Sen de tutmuşsun, cızzz, cız... İyi, kolay iş değil mi? Şuna bak; koskoca, saçlı sakallı, güçlü kuvvetli, zırvat gibi adamsın. İnşaata gelseniz bir de otuz lira yevmiyeyi beğenmezsiniz"(Ağaoğlu, 2016, s.163). Bu sözleri, insanların maddi kazançlarına sınıflandırıldığına gönderim yapmaktadır. Arif Bey, örneğinde olduğu gibi para hırsının "insani" değerleri ne derecede yok ettiğini göstermektedir. Benzer durum, Ağaoğlu'nun diğer öykülerinde de bulunmaktadır. Kimi Zaman da Yapayalnız Gitmek Uzun ve Çok Dönemeçli Yolları öyküsündeki karşı özne Osman Hasat, toplumcu bir yazardır ve bu konuda pek çok kitap yazmıştır. Öykünün öznesi Mühendis ile karşı özne Osman Hasat birlikte Ankara'dan bir doğu iline ortalama 15 saatlik otomobil yolculuğu yaparlar. Otomobil, Mühendis'e aittir ve yolculuk boyunca yapılan bütün masrafları da Mühendis karşılamıştır. Toplumcu olduğunu, eşitliği savunduğunu söyleyen Osman Hasat, bütün yolculuk masraflarını Mühendis'e yüklemiştir. Mühendis, bu duruma çok şaşırır. Osman Hasat, yazarlık sırlarını anlatır: "Yeter ki ölüm bol olsun. Kan, kan, kan. Biz, yaşadığımız her şeyde, gördüğümüz üç beş filmde bile bunu böyle gördük, böyle anladık. Bizim ulusal kültürümüz bu. Göreneğimiz, birikimimiz bu, hayatımız bu. Kaçan da ölecek, kaçırana da. Seven de ölecek, sevilen de. Kötü de ölecek, iyi de. Herkes ölecek ki. Bitti'yi kondurabilesin. Benim, Bitti'yi kondurduğum gün, dördüncü gündü. Yayımlatmayı hiç düşünmezken, besbelli bu kadar çok ölünün etkisiyle, aklıma bir şer geldi: Ben bunu, sürü halinde ceset görmekten özel tat alanlara yuttururum, dedim. Öyle de oldu" (Ağaoğlu, 2016, s. 93). Mühendis, bu cümleleri duyduktan sonra Osman Hasat'tan nefret etmeye başlar. Osman Hasat özelinde söylemleriyle yaptıkları çelişen aydınlar eleştirilmektedir. Eskiden Bir Sabah öyküsündeki karşı özne Devrimci Genç'tir. Devrimci Genç, işçi haklarını savunan, toplumsal bilinçlenmeyi öğütleyen, eşitlik konularında mücadele eden bir kişidir. Öykünün öznesi olan ben öyküsel anlatıcı(kadın) bir kitapçıda beklemektedir. Bu süreçte Devrimci Genç, elinde bir koliyle kitapçıya girer: Göğsünde koskoca bir kitap yüküyle Başkent'in ayaküstü kitapçılarından birine girdi. Ben de o sırada orada, kitabevinin sahibini bekliyordum. Bana, ortaldan kalkmış bir kitabı bulacağını, bu sabah için uğramamı söylemişti. (...) Orada, tezgâhların üstüne, raflara sıralanmış kitapları gözden geçirerek bekliyordum. Delikanlı, kucağında kitap yüküyle içeri girince, küt diye tosladı sırtıma. Tezgâhın üstüne yüzükoyun kapaklanıverdim. (...) "Biraz dikkatli olsanıza!" demiştim. Delikanlı soluya soluya döndü. Ağzında birikmiş bir tükürüğü cırk edip attı yere, ayaklarımın dibine"(Ağaoğlu, 2015, s. 67-68). Ben öyküsel anlatıcı özür beklerken daha kaba bir davranış görür. Devrimci Genç, kitapçıda emeğiyle çalışan gence de kaba davranmıştır: "Kitabevi yardımcısına: "Nerde seninki? diye sordu. Azarlayıcı"(Ağaoğlu, 2015, s. 68). Bu öyküde de söylem-eylem çelişğine gönderim yapılmaktadır.

Ağaoğlu'nun bazı öykülerindeki gerçek kişilerin bireysel olarak hareket ettikleri görülmektedir. "Ooof! Ohhh!" öyküsündeki Gelin, Şiir ve Sinek öyküsündeki Şükriye Hanım, Teşekkür Ederim öyküsündeki Cilt Ustası, Akşamüstü öyküsündeki Baba, Öteki öyküsündeki Kadın, Nerde O Eski Ölüm öyküsündeki İki kardeşler karşı öznedir ve bu özneler tamamen bireysel hareket ederler.

2) Sistem

İnsan, Dünyada tek başına hayat sürebilen bir varlık değildir, bir grup, bir toplum, bir devlet yapısı içinde yer almaktadır. Bu yapının siyasi, sosyal, ekonomi gibi kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. İnsan içinde bulunduğu yapının kurallarına uymak zorundadır. İnsanın uymak zorunda olduğu bu yapı sistem olarak adlandırdık. Adalet Ağaoğlu'nun roman ve öykülerinde konu olarak kapitalizm, modernizm, totaliter rejim, anti demokrat yönetimler başta olmak üzere kurulu düzen hegemonyasını işlediğini önceki bölümlerde belirtmiştik. Ağaoğlu'nun eleştirel yaklaştığı bu konular, onun öykülerinde karşı özne olarak kullanılmıştır. Ağaoğlu'nun öykülerinde 13 karşı öznenin; totaliter rejim, siyasi erk, kapitalizm, sömürü düzeni, anti demokrat gibi sistemlerin olduğu görülmektedir. Adi Suçlu, Sen De Sor, Yasemin İşçileri ve Kulak Tıkaçları öykülerinde askeri darbelerin kişi ve toplum üzerinde yarattığı çöküntüler, karşı öznelerle ortaya konulmuştur. Özellikle Adi Suçlu öyküsünde erkek kadın ayrımı yapılmaksızın sırf siyasi düşüncelerinden dolayı işkence gören insanların durumu açıkça sunulmuştur: "Ayşe'yi öteki tutukluların yanına getirdiklerinde sağ eli çalışmıyormuş. Tabanı parçalanmış. Böbrek sancısından kıvranıyormuş. Falakaya bağlamışlar. Copla dövmüşler. Islak yere atmışlar. Bluzunun yakasını açmışlar. Göğüslerinin ucuna elektrik tellerini dayamışlar. Tellerinin birer ucunu da... Sonra "konuş" demişler. O da....."(Ağaoğlu, 2014, s. 30). Ağaoğlu, bir kadına yapılan işkenceyi bütün teferruatıyla aktararak, anti demokrat yönetimlerin kendi hegemonyalarını sürdürmek için neler yapabileceklerini ortaya koymuştur. Sen De Sor öyküsündeki şu cümleler anti demokrat yönetimlerin insan ve toplum üzerindeki baskısını açıkça ortaya koymaktadır: "O zamanlar kentin tepesinde sanki kocaman; bütün evlere, caddelere, sokaklara, parklara aynı anda nişan alabilen bir tüfek asılıydı. Ya da şöyle anlatabilirim sana: Bir el, gökten durmadan dağ gibi taşlar yağdırıyordu insanların üstüne. Taşlar rastlayana rastlıyor, rastlamayan, koca bir taşın tepesine düşebileceği anı bekliyordu" (Ağaoğlu, 2016, s. 95-96). İnsan ve toplumu daha mutlu kılmak savıyla ortaya çıkan bazı sistemlerin kendi söylemleriyle çeliştiği görülmektedir. Yasemin İşçileri öyküsünde Kaya ile babası Mahmut'un sohbetinden bir bölüm: "Bizden bizim, kendimizin değil, Menderes'in hesabını soruyorlar. Menderes asıldığında ben on yaşıdaydım. Bunu en iyi sen bilirsin, baba" (Ağaoğlu, 2016, s. 117). İşlemediği bir suçtan dolayı, sırf siyasi görüşünden dolayı ailesinden koparılmış insanlar ve ailenin çektiği sıkıntılar yansıtılmıştır. Kulak Tıkaçları öyküsündeki özne olan ben öyküsel anlatıcı(kadın) hayatını siyasi mücadeleye adanmıştır. Ben öyküsel anlatıcı bu uğurda her gün saatlerce hem fiziksel hem düşüncel amansız bir mücadele yürütmektedir. "Bütün gün ayakta durabilmek, bütün o çılgın gürültülere, itiş-kakışa, alanlarda, sokak aralarında, okul kapılarında akan kanlara, türlü insansızlıklara karşı: yalana, dümene, ikiyüzlülüklere, pisliğin önüne gerilip yoktur sandırmalara karşı gödenin de sağlam, dirençli olması gerek" (Ağaoğlu, 2015, s. 163). Bu mücadele ben öyküsel anlatıcıyı

yorgun düşürmektedir. Ben öyküsel anlatıcının önündeki en büyük engel totaliter yönetimdir. Sen Ey Kutsal Işık öyküsünde de başta din olmak üzere her şeyi maddileştiren kapitalist sistem eleştirilmiştir. “Haç Kudüs’te. Haç adsız asker anıtından. Evlerin ocak başında, yatakların başucunda haç. Haç Papa’nın göğsünde, göbeğinde, başında ve asâsının ucunda. Dul kadının, kızıoğlankızın boynunda haç. Haç tahtacılar, bakırcılarda. Haç kuyumcularda, gümüşçülerde. Rahibenin alnında haç. Haç genelevinin kapısında, genelevi işletenin iki meme arasında. Hippinin ayak bileğinde haç” (Ağaoğlu, 2015, s. 11). Gün Üç Dakika öyküsündeki karşı öznelerden biri de siyasi erktir. Ben öyküsel anlatıcının siyasi mücadele arkadaşları siyasi bir suçtan dolayı hapse atılmıştır. Ben öyküsel anlatıcı, dışarıda olan diğer arkadaşlarıyla birlikte TBMM’den bir af kanunu çıkarmak için mücadele ederler. Bu mücadeleleri tam üç yıl sürer, Af kanunu meclise gelir ve mecliste görüşülmeye başlar. Ben öyküsel anlatıcı ve arkadaşları yarın için güzel umut dolu bir eğlence planlar: “Güneşli bir gün olacak. İyice güneşli bir gün. [...] Güneş Elmadağı’nın üstünde çoktan yükseldi. Eteklerine de iyice vurdu. Ordakiler de uyanmışlardır. Daha iki saat önceden uyanıp, kulaklarını pilli radyolarına dayamışlardır. Mayısta dışarıları, bütün dışarıları ne güzeldir. Haberleri dinlemeden önce pencereyi açmışım. Üşütmeyen bir serinlik” (Ağaoğlu, 2016, s. 169-170). Meclis af kanunu kabul etmiştir ancak siyasi suçlar bu kanuna dâhil edilmemiştir. Siyasi erk, siyasi suçları affetmemiştir ve ben öyküsel anlatıcı için bir yıkım olmuştur. Ağaoğlu’nun öykülerinde, totaliter rejim, siyasi erk, kapitalizm, sömürü düzeni nedenler insan ile hedeflerine arasına aşılmaz bir engel oluşturmaktadır. Ağaoğlu, öykülerinde sisteme dair eleştirilerini karşı özneler üzerinden yürüttüğü görülmektedir.

3) Maddi İmkânsızlık

Ağaoğlu’nun öykülerinde maddi imkânsızlık altı öyküde karşı özne olarak kullanılmıştır. Zenginlik, fakirlik, yoksulluk insanoğlunun değişmez yargılarından birisidir, Dünya var oldukça bu kavramlar var olmaya devam edecektir. Ağaoğlu’nun öykülerinde yoksul insanlar, sadece maddi imkânsızlıkları yaşamazlar; onlar gerek sistem, gerekse yöneticiler tarafından unutulmayı, ötekileştirilmeyi birlikte yaşarlar. Maddi imkânsızlık, Yüksek Gerilim ve “Bi Sevmekten... Bi Ölümünden...”³ Öyküsünde Hasan Çiçek’in feci bir iş kazasında ölmesine neden olur. “Bozulan denge, o ânda ağırlığından kurtulan vinç burnunu yukarı esnetti. Yukarı doğru esneyen bum, yüksek gerilim hattının egemenlik alanına girdi; gücünün milyarda birinden pek azını kapıp, elinde hâlâ çelik halatı tutmakta olan Hasan’ın gövdesinden akıttı. Çelik halat ucunda iri, siyah bir kömür asılıp kaldı” (Ağaoğlu, 2017, s. 25). Bileyici öyküsündeki maddi imkânsızlık Toros Dağlarından kente göç eden bir ailenin felaketine sebep olur. Süleyman ve ailesi kentte tutunma mücadelesini kaybeder ve ailenin macerası bir cinayetle son bulur. Dar Odanın Karanlığı öyküsünde genç bir kızın parayla imtihan olmasına neden olmuştur. [Baba] - “Ziya’yı diyorum, neden istemiyorsun Sultan? Yarın ölürsem dımdızlak kalacaksın...”

³- Yüksek Gerilim ve Bi sevmekten... Bi Ölmekten... öyküleri iki ayrı öykü olmalarına rağmen birbirleriyle bağlantılı öykülerdir.

[Sultan] -Ölmeyeceksin baba! Dımdızlak da kalmam, korkma. İşim var, çalışıyorum. Daha gücüm kuvvetim de yerinde. Kimseye muhtaçlığımız yok, tamam mı?"(Ağaoğlu, 2016, s. 19). Sultan, hasta babasıyla birlikte yaşar ve başka kimseleri yoktur. Sultan, bir dikiş atölyesinde çalışmaktadır, kazandı parayla evi geçindirmekte ve aynı zamanda hasta babasına bakmaktadır. Bu maddi imkânsızlık Sultan'a istemediği bir evliliğe zorlamaktadır. Sen Ey Kutsal Işık öyküsünde yoksul bir mahalle halkı bulunmaktadır. Bu mahalle halkı çok fakirdir ancak günlük geçimlerini sağlayabilmektedirler. Evlerinde su, elektrik yoktur, mahallelerinde ise yol, kanalizasyon, sokak aydınlatması gibi hiçbir alt yapı imkânı da yoktur. Bu halk, bütün yetkililer tarafından göz ardı edilmiştir insanlar adeta ölüme terk edilmiştir.

Ağaoğlu'nun öykülerinde maddi imkânsızlık, tıpkı sistem karşı öznesi gibi insan ile hedeflerine arasına aşılmaz bir engel oluşturmaktadır. Maddi imkânsızlıklar karşı öznesi, kapitalizm, sömürü sistemi, sosyal adaletsizlik eleştirilerini de barındırmaktadır.

4) Tabiat ve Tabiat Olayları

Ağaoğlu'nun üç öyküsünde tabiat ve tabiat olaylarının karşı özneyi oluşturduğu görülmektedir. Bileyici öyküsünde, Toros Dağlarında yaşayan Tahtacı Yörüklerinin geleneksel yaşamı terk edip kente yerleşmelerinin nedeni tabiat ve tabiat olaylarıdır. "Dağların ormanı azaldı. Azalıp tükendi. Sonunda, dağların toprağı da, sel sularıyla birlikte verimli bir ovaya doğru sürüklendi. O zaman, o dağlarda oturan tahtacılar da, akan toprağı izleyerek peşpeşe ovaya doğru aktılar"(Ağaoğlu, 2016, s. 149). İki Yaprak öyküsünde de ben öyküsel anlatıcının sevgiliyle birlikte yaptıkları seyahat planını olumsuz hava şartları engellemiştir. "Gazeteler bir gün önceki fırtınadan pek çok çatının uçtuğunu, ağaçların yıkıldığını, her şeyin bir yana savrulduğunu yazıyordu"(Ağaoğlu, 2017, s. 55). Yol öyküsünde de ben öyküsel anlatıcının evine ulaşmasına engel olan neden tabiat olaylarıdır. Tipi sürüyor. Ama artık tipinin sürdüğünden bile habersizim. Oysa, az önce tek düşüncem buydu. Her şey beni bu düşünce içinde tutuyordu. Her yer dizboyu kar. Dün kalkması gereken uçak kalkmadı. O uçak bugün de kalkmadı. Otobüsler yollarda çakıldı kaldı" (Ağaoğlu, 2016, s.71). Bu grupta yer alan karşı öznelere, yazar tarafından eleştirel bir unsur yüklenmemiştir.

5) Kişilik Özellikleri (Mizaç)

Ağaoğlu'nun dört öyküsünde öznelere mizaçları karşı özneyi oluşturduğu görülmektedir. Özne ve karşı öznelere tek kişide birleştirilmesiyle, bireysel ve toplumsal çelişkilere gönderim yapılmaktadır. Özgürlükçü öyküsünde öykünün öznesi olan erkek, insanlarla ve toplumla yakından ilişki kurmak ister fakat kadınları sadece cinsel bir obje olarak görür ve diğer insanları da küçümser. Bundan dolayı başta kendi ailesi olmak üzere hiç kimse onunla yakınlaşmak istemez. "Nankörler! Beni unuttular. Herkes beni unuttu. Kimse beni anlamadı. Özgür olalım, özgür olsunlar, diye ömrümü verdim onlara. Ne oldu? Hiç. Artık ne halleri varsa görsünler" (Ağaoğlu, 2016, s. 85). Özgürlükçü erkek, kendinden başka herkesten şikâyetçidir ancak asıl şikâyet edilenin kendisi olduğunun farkında değildir. Muz öyküsünün öznesi olan Baha Çamlıdere emekli bir müsteşardır. Baha Çamlıdere de insanlarla ve toplumla kaynaşmak ister ama insanlara bakış açısı oldukça küçümseyicidir. "Bakanlıkta böyle boş müşavir odalarını

bekleyip durmakla ne olacak? Yaşlılardan ise, her gün için bir özür uydurarak kurtulmanın kolayı yok. Evde her ân karısının, çocuklarının gözüne batıyor. Muzcuyla kapıcı da her ân onun gözüne. En iyisi, birkaç hafta, bir geziye çıkmalı. Hem hava değiştirmiş olur, hem biraz memleketi tanımış” (Ağaoğlu, 2015, s. 43). Evde, apartmanda, sokakta, pazarda hiç kimse Baha Çamlıdere ile dostluk kurmak istemez, o daima yalnız kalır. Baha Çamlıdere, apartmanda kendisinin sebep olduğu bir kavga görür, kavgaya müdahil olmaz, bu kavgada apartman görevlisi bıçaklanarak öldürülür. Emekli müsteşar, bu elim olayı apartmanın balkonundan sadece izlemekle yetinir ve karakola gidip şahit bile olmaz. Emekli Müsteşar’ın bu tavrı elit insanların halka bakış tarzını ortaya koymaktadır. Bu karşı öznelerle; söylemleriyle yaptıkları çelişen insanlar ve halka yüksekten bakan elitler eleştirilmektedir. Yan Kapı öyküsünde de ideolojik körlük eleştirilmektedir. Öyküdeki toplumcu kadın, kendi ideolojisinin hâkim olduğu bir ülkedeki yönetsel kusurları görememektedir. “Bu çatıyla artık daha yakından ilgilenecek. Oysa, azıcık eğilse, şöyle biraz ardılsa buradan, aşağıda çöp bidonlarımızı tırtıklayan çocukları, her köşede başında gece gündüz nöbet tutanları da görecek. Aldırmıyor. Hep çatıya bakıyor. Haklı. Bu çatı ender” (Ağaoğlu, 2015, s. 78). İdeolojisini yaşamın merkezine oturtan, tüm yaşama kendi ideolojik penceresinden bakan insanlar eleştirilmektedir.

6) Dramatik Nedenler

İnsan, günlük hayatta kendi isteği dışında meydana gelen iş kazası, hastalık, ölüm gibi olaylara maruz kalmaktadır. Bu durumlar, çalışmamızda dramatik nedenler olarak adlandırılmıştır. Ağaoğlu’nun dokuz öyküsünde karşı öznelerin; ameliyat, cezaevi, iş kazası, patlama, ölüm gibi dramatik nedenlerden oluştuğu görülmektedir. Bu grupta yer alan karşı özneler, her dönemde ve her toplumda görülebilen olgulardır. Ağaoğlu’nun öykülerinde bu karşı öznelerin kurgulanışı, bazen insanın yalnızlığına yalnızlaştırılmasına gönderim yaparken bazen de sitsem eleştirisi yapmaktadır. Örneğin Yasemin İşçileri öyküsünün özneleri Cem ve Duran adında 5-6 yaşlarındaki iki çocuktur ve bunlar kardeş değildir. Cem’in babası siyasi suçtan, Duran’ın babası ise sebebi belirtilmeyen bir suçtan dolayı cezaevindedir. Babaları cezaevinde olan bu çocuklar, en doğal haklarını olan çocukluklarını “çocuk gibi” yaşayamazlar:

“Övüngeçlik etti. Bi kızırım ki şu Ayşe ablama da... Okula da gitmiyo artık. Çocuklar:

“Hain Musa’nın gızı. Domuzun gızı” diyorlarmış.

Dövüyorlarmış. Ondan gitmiyo Ayşe ablam da. Büyük ablam Şerfe var ya, Şerfe ablam da ona:

“Gitme gız. Sen okula gidince bütün işler bana geliyor...” diyor.

Anam yasemin fabrikasına gidiyor. Ayşe ablamı da götürüyor” (Ağaoğlu, 2016, s. 138).

Bunun sonucu, hem Cem ve Duran hem de onların babaları, gerek totaliter rejim gerekse de toplum tarafından cezalandırılmış olur. Sessizliğin İlk Sesi öyküsünde, bir kadının ölüm karşısındaki çaresizliği ortaya konulmaktadır. Kız ve erkek kardeş, bir hastane odasındadır, erkek kardeş 40’lı yaşlarında ölümcül bir hastalığa yakalanmıştır ve hayatının son nefes alış verişleridir. “Pansuman ve yemek arabalarının, tekerlekli sedyelerin, çekilen karyolaların, gıcırdayan kapıların, koridorun bir ucundan öteki ucuna bağrışan hastabakıcıların, hastaneye ek yapımın gürültüleri ansızın durdu. Asansörler buldukları noktada asılı kaldı. Dışarıda açık bırakılmış bir camın kapı

altından odaya üfürdüğü soğuk bahar rüzgârı uğuldamaz oldu. (...) Kendi içinin gürültüsü en son dindi. Kardeşinin nabzı avucundaydı” (Ağaoğlu, 2015, s. 179). Kız kardeş, erkek kardeşinin bileğinden tutmuş nabzının atmasını bekler. Ölüm, kardeşleri ayırır ve kız kardeş derin bir yalnızlığa gömülür. Hadi Gidelim öyküsünde de ölümcül bir hastalığa(kanser) yakalanan erkek kardeşle onu tedavi ettirmek için mücadele eden kız kardeşin Avrupa’ya yaptıkları yolculukları anlatılır. Ölüm, erkek kardeşin peşine bırakmaz ve kaçınılmaz son gelir. Bu durum kız kardeşi derin bir üzüntüye boğar. Çok Özel Küçük Şeyler öyküsünde de uzun zamandır yazdığı kitabını bitiren bir yazarın tükenmişlik hissi kurmaca bir cinayetle aktarılır.

7) Toplumsal Yapı

İnsan, tek başına yaşamını sürdürebilen bir varlık değildir, bir grup içinde dâhil olarak yaşamını sürdürmektedir. Ağaoğlu’nun 3 öyküsünde karşı öznelerin; Batı hayranlığı, cehalet, yozlaşma gibi nedenlerden oluştuğu görülmektedir. Çınlama öyküsünün öznesi Seyfi Bey, emekli bir devlet memurudur. Seyfi Bey, toplumdaki aksaklıklardan rahatsız olan bütün memuriyeti boyunca gerek resmi kurumlarda, gerek toplumda gerekse de coğrafi çevrede şahit olduğu her olumsuzluğa tepki veren sorumlu bir vatandıştır. Seyfi Bey, bu olumlu davranışı yüzünden memuriyeti boyunca ilden ile sürgün edilerek cezalandırılmıştır. “Bunun için izlediği geçiyolu, atandığı yerlerde esnafın soygunculuğunu, şura bura başkanlarının yolsuzluklarını, üniformalı-üniformasız üst düzey memurların moral eğitim merkezleri adı altında kendilerine bedava getirdikleri deniz kıyısı otel-motellerini, yiyip içmelerini ve bunların ırkçılık-ulusçuluk’a bürünmüş siyasal hallerini kâh kendi adıyla, kâh takma ada gazetelerin *Vatandaşın Sesi, Okurlardan Yankılar* köşelerinde bıkmadan yazmak olmuştur” (Ağaoğlu, 2017, s. 34). Seyfi Bey, emekli olduğunda da bu huyunu devam ettirmiş ama ikamet ettiği apartman sakinleri onu dışlamıştır. Sonunda toplumun aymazlığı üstün gelmiş ve Seyfi Bey kişiliğine değiştirmek zorunda kalmıştır. Tanrı’nın Son Buyruğu öyküsü de toplumsal çöküntü üzerinedir. Öykünün öznesi bir akşam vakti otobüslü evine dönerken uykuya dalar ve rüya görmeye başlar. Rüyasında bütün peygamberlerin, düşünürlerin ünlü insanların katıldığı bir toplantıya davet edildiğini görür:

“Bugünü yarına bağlayan geceyarısında toplanacak Olağanüstü Kutsal Kongre’ye haberci olarak çağrılı bulunuyorsunuz. Özel bir servis, toplantının başlamasından önce sizi şimdi bulunduğunuz yerden alarak Kongre salonuna getirecektir. Belirlenen zamanda hazır durumda beklemenizi, Kutsal Kongre’den tekrar yerinize dönene kadar hayatınızın güven altında bulunacağını bildiririm.

(İmza) TANRI

Altta ise şu not: Kiyafet mecburidir” (Ağaoğlu, 2017, s. 94).

Bu toplantıda dünyada meydana gelen savaşlar, şiddetler, haksızlıklar gibi vb. şeyler konuşulur. Kurgusal toplantı özelinde insan ve toplum eleştiri yapılmaktadır. Rabia’nın Dönüşü öyküsünde batı hayranlığı eleştirilmektedir. Rabia’nın Dönüşü öyküsü, Halide Edip Adıvar’ın Sinekli Bakkal romanından metinler arasılık yöntemiyle oluşturulmuş bir öyküdür. Sinekli Bakkal romanındaki Rabia, sonradan Müslüman olan eşyle birlikte ülkeyi terk eder ve Avrupa’da yaşarlar. İnsanlar, onların Avrupa’ya gidişini büyük bir mutluluk olarak görür; onlara göre Avrupa modern yaşamın, mutluluğun, özgürlüğün

merkezidir. İstanbul dolayısıyla Anadolu ise bunun tam tersidir. Ağaoğlu, Rabia'nın dönüşü öyküsünde Sinekli Bakkal romanına atıfta bulunarak o romanı devam ettirir ve Rabia'yı İstanbul'a geri getirir. Rabia'nın ağzından tüm gerçekleri ortaya konulmuş olur.

Bu bölümde yer alan ve toplumun geneline hâkim olan cehalet menfaatçilik, ahlaki çöküntü gibi olumsuzluklar özne ile hedefleri arasına set oluşturur, bu karşı özneler üzerinden insana ve topluma eleştiriler yöneltmiştir.

8) Değişim

Ağaoğlu'nun bir öyküsünde değişim karşı özneleri oluşturmaktadır. Karanfilsiz öyküsünde öykünün öznesi olan Boya Ustası'nın işini geleneksel yöntemle sürdürmesinin önündeki engel değişim yani modernizmdir. Boya Ustası, atalarından gelen süsleme işini hakkıyla sürdürmek istemektedir. Geleneksel yöntemle bir at arabasının veya diğer nesnelerin boyama işlemi bir haftayı bulmaktadır. "At araba, kamyon kasalarını süslüyordu. Yeşiller, sarılar, maviler, kırmızılar, akarsular, göller, dağlar ve karanfiller onun da içini süsler günlerini güzelleştirirdi. "Önüne gelen her kasa tahtasını boyardı. Çiçekler, böcekler, dantela kıvrımlara çektiği çerçeveye bir karanfil de kendinden katardı. Dedesinin işiydi. Sonra, babasında işiydi. Dalları boyarken, göl kıyılarına sazları atarken, dedesi gecenin bir ortasında, ak donuyla çıkar gelir, denir ki hâlâ sağ, başının ucuna dikilirdi"(Ağaoğlu, 2016, s. 37-38). Tabi bu da zaman, emek ve paraya mal olmaktadır. Modern araçlarla bu süre birkaç saate düşmektedir. "Günboyu tam altı kasa boyadığını söyledi. Tek renk üstüne. Tabanca boyayı sıkıyorsun, vızzt, vızzt, vızzt, bir uçtan giriyor, öteki uçtan çıkıveriyorsun. 'Erkek işi' dedi." (Ağaoğlu, 2016, s. 40-41). Modernizm yaşama bir yandan kolaylıklar katarken diğer taraftan yaşamdan değerler götürmektedir. Özellikle de kapitalizmle birleşen modernizm dünya için bir felakete dönüşmektedir. Kapitalizm için Dünya üretim ve tüketim demektir. Bunun haricindeki hiçbir değer önemi yoktur. Hızlıca üret ve tüket. Karanfilsiz öyküsüne döndüğümüzde geleneksel yöntemle boyama yapılırken her renk, her desen, her ayrıntı bir anlam üretmekte ve yaşama bir değer katmaktadır. İnsanlar, modernizmle getirdiği değişimle birlikte değerlerini kaybetmeye devam etmekte ve bütün imkânlarla sahip ama mutsuz bir yığınlara dönüşmektedir. Ağaoğlu, alt yapısı oluşturulmadan yapılan değişimlerin ortaya çıkardığı sorunlara gönderim yapmaktadır. içi doldurulmadan yap at arabası veya Karanfilsiz öyküsünde modernizm, hayata kolaylıklar katarken hayattan pek çok güzelliği de götürdüğü için eleştirilmektedir.

Sonuç

Çalışmamız, anlatsal metinlerdeki mesaj veya mesajların karşı öznelerin üzerinden verildiğini ortaya koymak için oluşturulmuştur. Bu hipotezi desteklemek için seçilen yazar Adalet Ağaoğlu'dur. Çalışmamızda, Adalet Ağaoğlu'nun Yüksek Gerilim, Sessizliğin İlk Sesi, Hadi Gidelim ve Hayatı Savunma Biçimleri adlı kitaplarında yer alan öykülerin engelleyicileri çözümlenmiştir. Hüzam Mavisi ve Asri Zamanlar Kilimi adlı öykülerde eyleyenler kadrosu oluşmadığı için bu iki öykü çözümlenememiştir. Adalet Ağaoğlu'nun öykülerinde bir ile yedi arasında karşı özne bulunduğu ve 36 öyküsünde toplam 86 karşı öznenin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu engelleyiciler;

insan(gerçek kişiler), sistem, maddi imkânsızlık, tabiat ve tabiat olayları, kişilik yapısı(mizaç), dramatik nedenler, toplumsal yapı ve değişim olmak üzere sekiz grupta toplanmıştır. Ağaoğlu'nun öykülerinde, totaliter rejimler; kapitalizm, sömürü düzeni gibi sistemler; kapitalizm, sömürü sistemi ve kötü yönetimlerin neticesi olan maddi imkânsızlıklar; içselleştirilmemiş modernizm; toplumsal bozukluklar; insan iradesi dışında gerçekleşen iş kazaları, ölümcül hastalıklar, zaman olgusu; söylemleriyle yaptıkları çelişen insanların karşı özne olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ağaoğlu'nun öykülerinde insan kendi iradesi dışında gerçekleşen(değişim, toplumsal yapı, dramatik nedenler, tabiat ve tabiat olayları, maddi imkânsızlık ve sistem) karşı özne çeşitliliğinin insan iradesine bağlı olarak gerçekleşen (kişilik-mizaç) karşı öznelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte Arif Bey, Müteahhit Hamit, Osman Hasat gibi gerçek kişilerden oluşan karşı öznelerin de kapitalizmin hırsına kapılmış, her şeyi maddi açıdan gören, insani duygularını kaybetmiş, menfaatçi, insana ve topluma duyarsız kişiler olduğu ve bu kişileri de dolaylı olarak sistem, kapitalizm gibi unsurların şekillendirdiği tespit edilmiştir. Ağaoğlu'nun öykülerinde insan iradesi dışında gerçekleşen karşı özne çeşitliliğinin fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum onun hayata bireysel bakan bir yazar olmadığına; toplumsal konulara eğildiğine; sistemin, düzenin, kapitalizmin, toplumsal baskının köşeye sıkıştırdığı insana kucak açtığına; her türlü sömürü sistemine karşı olduğuna; "insanı" bütün sıfatlardan ayırıştırarak yalnızca insan olarak gördüğüne yalnızca insan olarak gördüğüne işaret eder. Ağaoğlu'nun öykülerinde karşı öznelerin hem özne ile nesne arasında bir set oluşturmak hem de yazarın eleştirilerini yansıtmak gibi iki görev üstlendikleri görülmüştür. Ağaoğlu'nun öykülerinde karşı öznelerin yazarın eleştirileriyle aynileştiği; Ağaoğlu'nun eleştirilerini, bu karşı özneler üzerinden aktardığı tespit edilmiştir. Anlatısal metinlerdeki engelleyicilerin çözümlendiğinde anlatısal metni oluşturanların eserlerine örtük olarak yüklediği eleştirilerin de çözümleneceği öngörülmüştür.

Kaynakça

- AĞAOĞLU, Adalet (2015). Sessizliğin İlk Sesi, Everest Yayınları, İstanbul.
- AĞAOĞLU, Adalet (2016). Yüksek Gerilim, Everest Yayınları, 2.baskı, İstanbul.
- AĞAOĞLU, Adalet (2016). Hadi Gidelim, Everest Yayınları, İstanbul.
- AĞAOĞLU, Adalet (2017). Hayatı Savunma Biçimleri, Everest Yayınları, İstanbul.
- ELYILDIRIM, Selma (2020) Antik Çağdan Günümüze Göstergebilim Kuramları, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.
- EZİLER KIRAN, Ayşe-KIRAN, Zeynel (2011). Yazınsal Okuma Süreçleri, Seçkin Yayıncılık, 4.baskı İstanbul.
- KALELIOĞLU, Murat (2020) Yazınsal Göstergebilim, Bir Kuram Bir Uygulama Anlam Üretim Süreçleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KIRAN, Zeynel- EZİLER KIRAN, Ayşe (2018). Dilbilime Giriş. Seçkin Yayıncılık. Ankara
- GREÍMAS, Algirdas Julien- COURTÈS Josep (1982)., Semiotics and Language: An Analytical Dictionary, Çeviren Larry Crist, Daniel Patte, James Lee, Edward McMahon II, Gary Phillips ve Michael Rengstorf, Indiana University Press, Bloomington,
- GÜNAY, V. Doğan (2007). Metin Bilgisi, 2.bsk Multilingual, İstanbul.
- GÜNAY, V.Doğan (2018). Bir Yazınsal Göstergebilim Okuması Kuyucaklı Yusuf, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNAY, V. Doğan (2020). 21. Yüzyılda Göstergebilim, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNDÜZ, Osman (2016). Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara.
- GÜNDÜZ, Osman-ŞİMŞEK Tacettin (2018). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı 2, Grafiker Yayınları, Ankara.
- KERİMOĞLU, Caner (2019). Genel Dilbilime Giriş, Pegem Akademi, 5.baskı, Ankara.
- MORAN, Berna (2014) Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi, İletişim Yayınları, 25.baskı, İstanbul.
- RİFAT Mehmet (2002). Gösterge Eleştirisi. Tavanarası Yayıncılık. İstanbul.
- RİFAT, Mehmet(2014). Göstergebilimin ABC'si, Say Yayınları, 4.Baskı, İstanbul.
- RİFAT, Mehmet (2018b). Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü. Alfa Yayınları. İstanbul.
- SİĞİRCİ, İlhami (2017) Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri, Sanat Yapıtlarını ve Olayları Okuma, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- UÇAN, Hilmi (2016 a). Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim. İz Yayıncılık, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

Aim of the Research

The aim of the article is to reveal that the message or messages in the narrative texts are given over the opposite subjects (blockers). The author we chose for this hypothesis is Adalet Ağaoğlu. The general reason for choosing Ağaoğlu is that he left his mark on the last period of Turkish Literature by using new narrative techniques in his novels and stories, and the special reason is that I read the news of his death the day I chose Adalet Ağaoğlu, who is a doctoral thesis position, and reported it to the institute. We prepared this work to commemorate the second year of the author's death.

Method

The method we will use in the analysis of the countersubjects (blockers) in Adalet Ağaoğlu's stories is the semiotic analysis method. In our analysis, not all stages of the semiotic solution method will be used. Our analysis will be made through the blockers in the cadre of actors, which is a sub-section of the narrative structure.

Findings

Adalet Ağaoğlu; He was born on 23/10/1929 and died on 14/07/2020. When Ağaoğlu's works were examined, it was determined that he had four story books. His first story book, High Voltage in 1974, the second story book, The First Voice of Silence, 1978, the third story, Let's Go, 1982, and the fourth story book, Hayat Defense Forms, were published in 1997. It has been seen that a total of 38 stories are included in these story books of Ağaoğlu. In our article, the blockers in 38 stories will be resolved.

In order to analyze the countersubjects in Adalet Ağaoğlu's stories, first of all, the stories in her four story books were analyzed by applying all the stages of her semiotic method. Then, a detailed study was made on the cadres of the actors of all the stories. After analyzing the actors of the stories, the blockers were specifically examined. The inhibitors in all stories were analyzed and grouped comparatively.

Adalet Ağaoğlu; He dealt with the subjects of human, society, system, change, exploitation order, modernism and despotism in his stories. Ağaoğlu's approach to these issues is critical. Ağaoğlu; In his stories, he presented the man living in the grip of the established order, modernism, capitalism and change in the simplest way, and expressed his criticism, sometimes openly and sometimes ironically, through these people. In Ağaoğlu's stories, it is seen that the counter-subjects carry out two tasks. countersubjects; It is seen that they both create a set between the subject and the object and also include Ağaoğlu's criticisms. Therefore, when the countersubjects are analyzed, it is seen that the criticisms implicitly attributed to the stories are also resolved. There are generally two opposing subjects in the stories of Adalet Ağaoğlu. However, there is only one countersubject in Ağaoğlu's 13 stories, while there are 7 countersubjects in one of his stories (in the story H).

Ağaoğlu's stories, real people such as Selfish Woman, Arif Bey, Gelin, Osman Hasat; systems such as capitalism, political power, exploitation; natural events such as storms, weather conditions; personality traits such as selfishness, ideological

blindness; social causes such as ignorance, moral degradation; dramatic causes such as surgery, prison, work accident, exploding bomb, terminal illness, assassination; Matters such as material impossibility and change constitute counter-subjects. 87 countersubjects in Ağaoğlu's 36 stories; human (real persons), system, material impossibility, nature, natural events, personality structure (temperament), dramatic causes, social structure and change.

Conclusion

Our study was created to reveal that the message or messages in the narrative texts are given over the opposite subjects (blockers). The author chosen to support this hypothesis is Adalet Ağaoğlu. In our study, the blockers of the stories in Adalet Ağaoğlu's books called High Voltage, First Voice of Silence, Let's Go and Ways to Defend Life have been analyzed. These two stories could not be resolved because the actors were not formed in the stories called Hüzam Mavisi and Asri Zamanlar Kilimi. It has been determined that there are between 1 and 7 inhibitors in Adalet Ağaoğlu's stories and there are a total of 87 inhibitors in 36 of her stories. These blockers are; human (real persons), system, material impossibility, nature and natural events, personality structure (temperament), dramatic causes, social structure and change. In Ağaoğlu's stories, totalitarian regimes; systems such as capitalism, exploitation order; material impossibilities as a result of capitalism, the system of exploitation and mismanagement; non-internalized modernism; social disorders; work accidents occurring outside of human will, fatal diseases, the phenomenon of time; It has been determined that people who contradict with their discourses are used as counter-subjects.

Adalet Ağaoğlu; He dealt with the subjects of human, society, system, change, exploitation order, modernism and despotism in his stories. Ağaoğlu's approach to these issues is critical. Ağaoğlu; In his stories, he presented the man living in the grip of the established order, modernism, capitalism and change in the simplest way, and expressed his criticism, sometimes openly and sometimes ironically, through these people. In Ağaoğlu's stories, it is seen that the counter-subjects carry out two tasks. countersubjects; It is seen that they both create a set between the subject and the object and also include Ağaoğlu's criticisms. Therefore, when the countersubjects are analyzed, it is seen that the criticisms implicitly attributed to the stories are also resolved. There are generally two opposing subjects in the stories of Adalet Ağaoğlu. However, there is only one countersubject in Ağaoğlu's 13 stories, while there are 7 countersubjects in one of his stories (in the story H).

Ağaoğlu's stories, real people such as Selfish Woman, Arif Bey, Gelin, Osman Hasat; systems such as capitalism, political power, exploitation; natural events such as storms, weather conditions; personality traits such as selfishness, ideological blindness; social causes such as ignorance, moral degradation; dramatic causes such as surgery, prison, work accident, exploding bomb, terminal illness, assassination; Matters such as material impossibility and change constitute counter-subjects. 87 countersubjects in Ağaoğlu's 36 stories; human (real persons), system, material impossibility, nature, natural events, personality structure (temperament), dramatic causes, social structure and change.